

RETTENS DOM (fjerde afdeling)

12. oktober 2011*

I sag T-41/05,

Alliance One International, Inc., tidligere Dimon Inc., Danville, Virginia (USA), først ved advokaterne L. Bergkamp, H. Cogels, J. Dhont, M. Marañon Hermoso og A. Emch, derefter ved advokaterne M. Odriozola Alén, J. Folguera Crespo, P. Vidal Martínez, M. Barrantes Diaz og A. João Vide,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen, først ved É. Gippini Fournier og F. Amato, derefter ved Gippini Fournier, N. Khan og J. Bourke, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en påstand om delvis annullation af Kommissionens beslutning K(2004) 4030 endelig af 20. oktober 2004 om en procedure efter artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtobak — Spanien) samt, subsidiært, en påstand om nedsettelse af den bøde, der er blevet pålagt sagsøgeren ved denne beslutning,

har

* Processprog: engelsk.

RET TEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, O. Czúcz, og dommerne I. Labucka og K. O'Higgins (refererende dommer),

justitssekretær: fuldmægtig C. Kantza,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 17. juni 2009,

afsagt følgende

Dom

Sagens baggrund

1. Sagsøgeren og den administrative procedure

- ¹ Sagsøgeren, Dimon Inc., sidenhen Alliance One International, Inc., er et amerikansk selskab, der er registreret i Virginia (USA). Det er moderselskab i en koncern, der omfatter ca. 100 selskaber, der driver virksomhed i tobakssektoren (herefter »Dimon-koncernen«). Dets hovedaktivitet omfatter levering af forarbejdet tobak til cigaret-producenterne. Med henblik herpå indkøber Dimon forarbejdet tobak fra bl.a. Agro-expansión, SA.

- 2 Agroexpansión er en af de fire virksomheder, der foretager den første forarbejdning af råtabak i Spanien (herefter »forarbejdningsvirksomhederne«).
- 3 De tre øvrige forarbejdningsvirksomheder er følgende: Compañía española de tabaco en rama, SA (herefter »Cetarsa«), Tabacos Españoles, SL (herefter »Taes«) og World Wide Tobacco España, SA (herefter »WWTE«).
- 4 Oprindeligt var Agroexpansión en familievirksomhed. Den blev grundlagt i 1988 af B., som var dens administrerende direktør indtil slutningen af 2004. Fra 1994 til 1997 var virksomhedens kapital ejet ligeligt af B's hustru og af et spansk selskab, WW Marpetrol, SA.
- 5 Den 18. november 1997 købte Intabex Netherlands BV (herefter »Intabex«) samtlige aktier i Agroexpansión. Intabex indgik på det tidspunkt i selskabskoncernen Intabex, som var blevet opkøbt af sagsøgeren i april 1997.
- 6 Den 3. og 4. oktober 2001 foretog Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, der var i besiddelse af oplysninger om, at de spanske forarbejdningsvirksomheder og producenter af råtabak havde overtrådt artikel 81 EF, i henhold til artikel 14 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af artikel 81 [EF] og [82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81), kontrolundersøgelser i lokalerne hos tre af disse forarbejdningsvirksomheder, nærmere bestemt hos Agroexpansión, Cetarsa og WWTE samt hos Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (herefter »Anetab«).
- 7 Kommissionen foretog ligeledes den 3. oktober 2001 kontrolundersøgelser i lokalerne hos Maison des métiers du tabac (tobaksfagenes hus) og hos den europæiske sammenslutning af tobaksforarbejdningsvirksomheder og den 5. oktober 2001 hos Federación nacional de cultivadores de tabaco (den nationale tobaksavlernesammenslutning, herefter »FNCT«).

- 8 Ved skrivelse af 16. januar 2002 meddelte forarbejdningsvirksomhederne og Anetab Kommissionen under henvisning til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EFT 1996 C 207, s. 4, herefter »samarbejdsmeddelelsen«), at de havde til hensigt at samarbejde.
- 9 Ved skrivelse af 21. januar 2002 fremlagde de visse nærmere oplysninger for Kommissionen.
- 10 Agroexpansión, Cetarsa og WWTE fremlagde ved skrivelse af 15. februar 2002 og Taes ved skrivelse af 18. februar 2002 visse yderligere oplysninger for Kommissionen.
- 11 Herefter sendte Kommissionen på grundlag af artikel 11 i forordning nr. 17 en række anmodninger om oplysninger til de spanske forarbejdningsvirksomheder, til Anetab og til FNCT. Kommissionen anmodede endvidere om oplysninger fra det spanske landbrugs-, fiskeri- og fødevarerministerium vedrørende den spanske lovgivning for landbrugsprodukter.
- 12 Den 11. december 2003 indledte Kommissionen den procedure, der ligger til grund for nærværende sag, og vedtog en klagepunktsmeddelelse, som den sendte til 20 virksomheder og sammenslutninger, herunder forarbejdningsvirksomhederne, sagsøgeren, Intabex, Anetab, FNCT og Deltafina SpA. Deltafina er et italiensk selskab, hvis hovedaktiviteter er første forarbejdning af råtabak i Italien og handel med forarbejdet tobak. Selskabet tilhører samme koncern af selskaber som Taes, dvs. den koncern, der ledes af det amerikanske selskab Universal Corp.
- 13 De berørte virksomheder og sammenslutninger fik aktindsigt i Kommissionens forberedende sagsakter i form af kopi på en CD-rom, som blev sendt til dem, og de har fremsendt skriftlige bemærkninger som svar på de af Kommissionen fremsatte klagepunkter.

- 14 Der blev afholdt høring den 29. marts 2004.
- 15 Efter at have hørt Det Rådgivende Udvalg for Kartel- og Monopolspørgsmål og på baggrund af den endelige rapport fra høringskonsulenten vedtog Kommissionen den 20. oktober 2004 beslutning K(2004) 4030 endelig om en procedure efter EF-traktatens artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtabak — Spanien) (herefter »den anfægtede beslutning«), hvoraf et resumé er offentliggjort i *Den Europæiske Unions Tidende* af 19. april 2007 (EUT L 102, s. 14).

2. Den anfægtede beslutning

- 16 Den anfægtede beslutning vedrører to horisontale karteller, der er indgået og iværksat på det spanske marked for råtabak.
- 17 Det første kartel, der omfattede forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina, havde til formål hvert år i perioden 1996-2001 at fastsætte den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris for hver råtabakssort og for alle kvaliteter under ét og at fordele de mængder af de enkelte råtabakssorter, som hver af forarbejdningsvirksomhederne kunne købe hos producenterne (jf. bl.a. 74.-76. og 276. betragtning til den anfægtede beslutning). Fra 1999 til 2001 havde forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina endvidere indgået aftale om prisudsvingene for hver kvalitetstype inden for de enkelte råtabakssorter, der er anført i prislisterne i bilagene til »dyrkningskontrakterne«, og de »yderligere betingelser«, dvs. den gennemsnitlige mindstepris pr. producent og pr. producentsammenslutning (jf. bl.a. 77.-83. og 276. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 18 Der henvises herefter til kartellet beskrevet i præmis 17 ovenfor som »forarbejdningsvirksomhedernes kartel«.

- 19 Det andet kartel, der er beskrevet i den anfægtede beslutning, omfattede de tre spanske landbrugsforeninger, dvs. Asociación agraria de jóvenes agricultores (herefter »ASAJA«), Unión de pequeños agricultores (herefter »UPA«) og Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (herefter »COAG«), samt Confederación de cooperativas agrarias de España (herefter »CCAÉ«). Dette kartel havde til formål hvert år i perioden 1996-2001 at fastsætte prisudsvingene for hver kvalitetstype inden for de enkelte rå tobakssorter, der er anført i prislisterne i bilaget til »dyrkningskontrakterne« og de »yderligere betingelser« (jf. bl.a. 77.-83. og 277. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 20 Der henvises herefter til kartellet beskrevet i præmis 19 ovenfor som »producentrepræsentanternes kartel«.
- 21 I den anfægtede beslutning har Kommissionen fundet, at hvert af disse karteller udgjorde en sammenhængende og vedvarende overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF (jf. bl.a. 275.-277. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 22 I den anfægtede beslutnings artikel 1 har Kommissionen lagt ansvaret for forarbejdningsvirksomhedernes kartel på forarbejdningsvirksomhederne, på Deltafina, på sagsøgeren og på WWTE's moderselskaber, dvs. Standard Commercial Corp. (herefter »SCC«), Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (herefter »SCTC«) og Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (herefter »TCLT«), og ansvaret for producentrepræsentanternes kartel på ASAJA, UPA, COAG og CCAE (herefter samlet »producentrepræsentanterne«).
- 23 I den anfægtede beslutnings artikel 2 har Kommissionen pålagt disse virksomheder og producentrepræsentanter straks at afslutte de overtrædelser, der er omhandlet i artikel 1, hvis det ikke allerede var sket, og for fremtiden at afholde sig fra enhver konkurrencebegrænsende praksis, der har et identisk eller tilsvarende formål eller virkning.

- 24 I den anfægtede beslutnings artikel 3 har Kommissionen pålagt nævnte virksomheder samt producentrepræsentanterne bøder, idet sagsøgeren er holdt solidarisk ansvarlig for betalingen af den bøde, der er pålagt Agroexpansi3n, og SCC, SCTC og TCLT er holdt solidarisk ansvarlige for betalingen af den bøde, der er pålagt WWTE (jf. præmis 61 og 62 nedenfor).

3. Adressaterne for den anfægtede beslutning

- 25 Punkt 2.4 i den anfægtede beslutning vedr3rer sp3rgsmålet om den anfægtede beslutnings adressater (357.-400. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 26 Kommissionen har indledningsvis i det nævnte punkt anf3rt, at det var blevet godtgj3rt, at forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina havde deltaget direkte i forarbejdningsvirksomhedernes og producentrepræsentanternes kartel, s3ledes at hver af disse virksomheder og sammenslutninger »[burde] p3tage sig ansvaret for overtrædelsen og som f3lge heraf [var] adressat for den [anfægtede beslutning]« (357. og 358. betragtning til den anfægtede beslutning). I 359.-369. betragtning til denne beslutning har Kommissionen især vurderet Deltafinas rolle i forarbejdningsvirksomhedernes kartel.
- 27 Herefter har Kommissionen unders3gt sp3rgsmålet, om et datterselskabs ulovlige adfærd kan tilregnes dets moderselskab, hvorved Kommissionen har anf3rt, at sp3rgsmålet i den foreliggende sag gjorde sig gældende i tre tilfælde, nemlig i forhold til Agroexpansi3n, WWTE og Taes (370.-400. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 28 I den henseende har Kommissionen for det f3rste henvist til de principper, der efter dennes opfattelse gælder p3 området (371.-374. betragtning til den anfægtede beslutning).

29 Kommissionen har nærmere bestemt anført følgende:

- For at det kan fastslås, at et moderselskab må anses for ansvarligt for dets datterselskabs ulovlige adfærd, skal det være godtgjort, at datterselskabet »ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet« (Domstolens dom af 14.7.1972, sag 48/69, Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 151, org.ref.: Rec. s. 619, præmis 132 og 133).

- Ifølge fast retspraksis er det en berettiget formodning, når et moderselskab ejer hele kapitalen i datterselskabet, at moderselskabet udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (Domstolens dom af 25.10.1983, sag 107/82, AEG-Telefunken mod Kommissionen, Sml. s. 3151, præmis 50, og af 16.11.2000, sag C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, Sml. I, s. 9925, præmis 29, samt Rettens dom af 20.4.1999, forenede sager T-305/94 — T-307/94, T-313/94 — T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 og T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, benævnt »PVC II«-dommen, Sml. II, s. 931, præmis 961 og 984).

- Denne formodning kan bekræftes af »særlige omstændigheder i visse sager«.

- Hvad angår datterselskaber, der ikke ejes 100 % af moderselskabet, kan sidstnævnte ifølge Domstolen indvirke på datterselskabets politik, hvis moderselskabet på tidspunktet for overtrædelsen ejer majoriteten af datterselskabets kapital (dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, præmis 136), eller hvis moderselskabet »løbende« bliver oplyst om datterselskabets fremgangsmåder og direkte bestemmer adfærden (dommen i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, præmis 52).

— Ifølge fast retspraksis skal begrebet virksomhed i konkurrencerettens kontekst forstås som en økonomisk enhed i forhold til den omhandlede aftale, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-9/99, HFB m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1487, præmis 66, der henviser til Domstolens dom af 12.7.1984, sag 170/83, Hydrotherm Gerätebau, Sml. s. 2999, præmis 11).

³⁰ For det andet har Kommissionen — før Agroexpansións og WWTE's tilfælde undersøges nærmere — i 375. betragtning til den anfægtede beslutning anført følgende:

»I den foreliggende sag kontrolleres tre af de fire spanske virksomheder, der forarbejder råtabak (100 % eller 90 %), af amerikanske multinationale selskaber. Der foreligger endvidere andre faktiske omstændigheder, der bekræfter formodningen for, at Agroexpansións og WWTE's adfærd skal tilregnes de[re]s respektive moderselskab[er]. På det grundlag skal de to selskaber — moderselskabet og dets datterselskab — anses for at være solidarisk ansvarlige for de i den [...] [anfægtede] beslutning konstaterede overtrædelser.«

³¹ I 376. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen tilføjet følgende:

»[Til gengæld] fremgår det, efter fremsendelsen af klagepunktsmeddelelsen og høringsen af de berørte parter, at beviserne i sagen ikke kan berettigg til en sådan konklusion vedrørende Universals [...] og Universal Leafs [Tobacco Co. Inc.] deltagelse i Taes og Deltafina. [Bortset fra] den selskabs[mæssige] forbindelse mellem moderselskaberne og deres datterselskaber indeholder sagsakterne ingen indikation af, at Universal [...] og Universal Leaf faktisk har deltaget i de forhold, der er undersøgt i den [anfægtede beslutning]. Disse bør derfor ikke omfattes af en beslutning i denne sag. Samme

konklusion gør sig så meget desto mere gældende i forhold til Intabex, henset til, at dennes selskabsandel på 100 % i Agroexpansión udelukkende er finansiel.«

³² I 377.-386. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt Agroexpansións og Dimon-koncernens tilfælde.

³³ Kommissionen har bl.a. anført, at Agroexpansión siden andet halvår af 1997 blev kontrolleret fuldstændigt af sagsøgeren ved dettes 100 % ejede datterselskab Intabex (377. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har deraf udledt, at det med rette kunne formodes, at sagsøgeren i det mindste fra dette tidspunkt udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd (378. betragtning, første punktum, til den anfægtede beslutning). Kommissionen har tilføjet, at der var andre omstændigheder i sagen — beskrevet i 379. betragtning til den anfægtede beslutning — der bekræftede »formodningen [om, at sagsøgeren] var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse« (378. betragtning, andet punktum, til den anfægtede beslutning). I 380. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen anført, at det fremgik af det foranstående, at »[sagsøgeren] var blevet informeret om dets datterselskabs adfærd, som er genstand for denne beslutning, og om den sammenhæng, hvori den adfærd indgik, og eftersom [sagsøgeren] siden 1997 [havde ejet] hele kapitalen i sit datterselskab, var det i stand til effektivt at udøve indflydelse på sit datterselskabs adfærd«. I 382. betragtning til denne beslutning har Kommissionen præciseret, at »[d]e faktiske forhold, som Agroexpansión gjorde sagsøgeren bekendt med i sin korrespondance, burde have fremkaldt en omgående reaktion fra sagsøgerens side, enten ved at tage den nødvendige afstand fra enhver eventuel overtrædelse af konkurrencereglerne, eller ved at kræve, at Agroexpansións ledelse bragte en ende på enhver potentiel konkurrenceforvridende adfærd«, førend den konstaterede, at »[sagsøgeren] endelig ikke [havde] foretaget nogen handlinger af den art«.

- 34 I øvrigt har Kommissionen i 381. betragtning til den anfægtede beslutning forkastet de argumenter, som sagsøgeren gjorde gældende i sin besvarelse af klagepunktsmeddelelsen, for at godtgøre, at Agroexpansión optrådte selvstændigt på markedet.
- 35 Endelig har Kommissionen afvist sagsøgerens klagepunkt om, at Kommissionen tilsidesatte princippet om forbud mod forskelsbehandling ved at pålægge sagsøgeren et ansvar for dets datterselskabs ulovlige adfærd, mens Kommissionen ikke tilsvarende havde pålagt Cetarsas moderselskab, dvs. Sociedad estatal de participaciones industriales (herefter »Sepi«), et ansvar. Kommissionen har begrundet denne forskelsbehandling med den omstændighed, at — i modsætning til det af sagsøgeren anførte — »[indeholdt] sagsakterne ikke [...] nogen form for direkte kommunikation mellem Cetarsa og Sepi om genstanden for den foreliggende sag«, at »Sepis deltagelse i Cetarsa [syntes] overvejende finansiel, svarende til forbindelsen mellem Intabex og Agroexpansión«, at »Cetarsa (i modsætning til Agroexpansión) [samlede] al aktivitet vedrørende koncernen Sepis forarbejdning af tobak og derfor klart [blev] ledet særskilt« og endelig, at »Cetarsa ikke [var] [et] datterselskab 100% ejet af Sepi« (384. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 36 Kommissionen har på grundlag af disse forskellige omstændigheder konkluderet, at sagsøgeren »[skulle] pålægges et solidarisk ansvar med Agroexpansión for sidstnævntes adfærd, som fastlagt i den [anfægtede beslutning] for perioden fra andet halvår af 1997 til den 10. august 2001« (386. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 37 I 387.-400. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt WWTE's tilfælde. Kommissionen har konstateret, at WWTE i perioden fra 1995 til maj 1998 blev kontrolleret af SCC (gennem SCTC og TCLT) og af præsidenten for WWTE og dennes familie i fællesskab, og har omtalt en række forhold, som godtgør, at SCC »og/eller dets datterselskaber« i denne periode havde udøvet en reel indflydelse på WWTE's adfærd i Spanien (391. betragtning til den anfægtede beslutning). Hvad angår perioden fra maj 1998 indtil datoen for den anfægtede beslutning har Kommissionen opregnet en række forhold, der godtgør, at SCC enten direkte eller

gennem SCTC og TCLT havde enekontrol over WWTE og udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævntes handelspolitik. Kommissionen har tilføjet, at »[d]e argumenter, der er fremsat af SCC i dennes besvarelse af klagepunktsmeddelelsen, i den forbindelse ikke kan [føre til] nogen anden konklusion« (399. betragtning til den anfægtede beslutning). Under hensyntagen til disse forskellige forhold har Kommissionen konkluderet, at »SCC og/eller dettes datterselskaber SCTC og TCLT« i det mindste siden 1996 havde udøvet en bestemmende indflydelse på WWTE's handelspolitik, og at disse selskaber derfor skulle gøres solidarisk ansvarlige for den ulovlige praksis, der blev tilregnet WWTE, og skulle inddrages blandt adressaterne for den anfægtede beslutning (400. betragtning til den anfægtede beslutning).

4. Fastsættelse af bødernes størrelse

³⁸ I 404.-458. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt spørgsmålet om de bøder, der skal pålægges adressaterne for nævnte beslutning.

³⁹ Bøderne er blevet fastsat af Kommissionen under hensyn til de pågældende overtrædelsers grovhed og varighed, der er de to kriterier, som udtrykkeligt er nævnt i artikel 23, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003 L 1, s. 1) og i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, der i henhold til den anfægtede beslutning var gældende på tidspunktet for disse overtrædelser (404. og 405. betragtning til den anfægtede beslutning).

⁴⁰ Med henblik på at fastsætte den bøde, der er pålagt hver adressat, anvendte Kommissionen den metode, der er fastlagt i retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel 65, stk. 5, [EKSF] (EFT 1998 C 9,

s. 3, herefter »retningslinjerne«), selv om Kommissionen ikke systematisk henviste hertil. Kommissionen vurderede ligeledes i den anfægtede beslutning, om og i hvilket omfang adressaterne opfyldte de krav, der er fastsat af samarbejdsmeddelelsen.

Udgangsbetøbet for bøderne

- 41 For det første har Kommissionen i 414. betragtning til den anfægtede beslutning kvalificeret overtrædelserne som »meget alvorlige«, efter at den i 408.-413. betragtning til denne beslutning har undersøgt overtrædelsernes art, deres konkrete indvirkning på markedet, udstrækningen af det relevante geografiske marked og det relevante produktmarkeds størrelse.
- 42 Dernæst har Kommissionen i 415. betragtning til den anfægtede beslutning fundet det fornødent at »tage hensyn til hver virksomheds specifikke vægt og dermed den ulovlige adfærds reelle indflydelse på konkurrencen, for at den pålagte bødes afskrækkende virkning står i forhold til hver virksomheds bidrag til den ulovlige adfærd, der skal straffes«.
- 43 Kommissionen har sondret mellem forarbejdningsvirksomhedernes kartel (416.-424. betragtning til den anfægtede beslutning) og producentrepræsentanternes kartel (425.-431. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 44 Hvad for det første angår forarbejdningsvirksomhedernes kartel har Kommissionen fundet, at »bøderne [burde] være afstemte i forhold til de enkelte implicerede parters bidrag til den ulovlige adfærd og deres markedsstilling« (416. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 45 I den henseende har Kommissionen udtalt, at »Deltafina som udgangspunkt [burde] pålægges den højeste bøde på grund af [selskabets] stærke markedsstilling som største aftager af spansk forarbejdet tobak« (417. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 46 Hvad angår forarbejdningsvirksomhederne har Kommissionen vurderet, at disses »bidrag« til den ulovlige praksis »kunne anses for at have været stort set ens« (418. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har imidlertid vurderet, at der burde tages hensyn til deres respektive forskellige størrelser og markedsandele, og på det grundlag har Kommissionen inddelt dem i tre kategorier.
- 47 Således har Kommissionen placeret Cetarsa i første kategori, der er kvalificeret som »særlig«, henset til, at Cetarsa var »langt den største spanske forarbejdningsvirksomhed« og af den grund burde pålægges det højeste udgangsbeløb (419. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har placeret Agroexpansión og WWTE i anden kategori, henset til, at de hver især havde en markedsandel på ca. 15 % og burde pålægges en bøde med samme udgangsbeløb (420. betragtning til den anfægtede beslutning). Endelig er Taes blevet placeret i tredje kategori, henset til, at Taes alene havde en markedsandel på 1,6 % og derfor skulle pålægges det laveste udgangsbeløb (421. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 48 For at sikre, at bøden har en tilstrækkeligt afskrækkende virkning, har Kommissionen for det andet fundet det nødvendigt at anvende en multiplikationsfaktor på 1,5 — dvs. en forhøjelse på 50 % — på det udgangsbeløb, der pålægges WWTE, og en multiplikationsfaktor på 2 — dvs. en forhøjelse på 100 % — på det udgangsbeløb, der pålægges Agroexpansión (423. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen fandt, at der var grund til at tage højde for den omstændighed, at trods de to forarbejdningsvirksomheders relativt begrænsede markedsandele på markedet for indkøb af spansk råtabak tilhørte disse to forarbejdningsvirksomheder multinationale selskaber, der var i besiddelse af en betydelig økonomisk og finansiell styrke, og at de »i øvrigt« havde »ageret under deres respektive moderselskabers afgørende indflydelse« (422. betragtning til den anfægtede beslutning).

49 Under hensyntagen til disse forskellige elementer har Kommissionen i 424. betragtning til den anfægtede beslutning fastsat udgangsbeløbet for bøderne til forarbejdningsevirkningerne og Deltafina som følger:

— Deltafina: 8 000 000 EUR

— Cetarsa: 8 000 000 EUR

— Agroexpansión: 1 800 000 EUR x 2 = 3 600 000 EUR

— WWTE: 1 800 000 EUR x 1,5 = 2 700 000 EUR

— Taes: 200 000 EUR.

50 Hvad angår producentrepræsentanternes kartel har Kommissionen fundet, at hver deltager alene burde pålægges en symbolsk bøde på 1 000 EUR (425. og 430. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen har begrundet denne holdning med den omstændighed, at »de regler, der ligger til grund for de kollektive forhandlinger om standardkontrakterne, kunne skabe betydelig usikkerhed om, hvorvidt producentrepræsentanternes og forarbejdningsevirkningernes adfærd i den præcise sammenhæng med kollektive forhandlinger om standardkontrakterne var lovlig« (428. betragtning til den anfægtede beslutning), og har derved lagt flere forhold, der er nævnt i 427. betragtning til den anfægtede beslutning, til grund. Kommissionen har endvidere bemærket, at »det [var] offentligt kendt, at der foregik forhandlinger om standardkontrakter, og hvad disse resulterede i, og [...] ingen myndigheder ha[vde] nogensinde betvivlet, at de var forenelige med EU-retten eller spansk lovgivning, inden denne procedure blev indledt« (429. betragtning til den anfægtede beslutning).

Bødernes grundbeløb

51 I 432. og 433. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt spørgsmålet om varigheden af den overtrædelse, der er lagt forarbejdningsevirkomhederne og Deltafina til last. Kommissionen har fastsat denne varighed til fem år og fire måneder, hvilket svarede til en overtrædelse af lang varighed. Følgelig har Kommissionen forhøjet bødens udgangsbeløb med 50 % i forhold til hver af forarbejdningsevirkomhederne og Deltafina.

52 Grundbeløbene for bøderne er følgelig fastsat således:

— Deltafina: 12 000 000 EUR

— Cetarsa: 12 000 000 EUR

— Agroexpansión: 5 400 000 EUR

— WWTE: 4 050 000 EUR

— Taes: 300 000 EUR

— ASAJA: 1 000 EUR

- UPA: 1 000 EUR

- COAG: 1 000 EUR

- CCAE: 1 000 EUR (434. betragtning til den anfægtede beslutning).

Formildende eller skærpende omstændigheder

- 53 Grundbeløbet for den bøde, der er pålagt Deltafina, er blevet forhøjet med 50 % på grundlag af skærpende omstændigheder, idet denne virksomhed havde spillet en førende rolle i forarbejdningsvirksomhedernes kartel (435. og 436. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 54 Med hensyn til de formildende omstændigheder har Kommissionen i 437. betragtning til den anfægtede beslutning bemærket, at »[d]e samme faktorer, der er anført i 427.-429. betragtning [til den anfægtede beslutning, kunne] gøre sig gældende for forarbejdningsvirksomhedernes adfærd, men udelukkende for så vidt angår deres offentlige forhandlinger og indgåelse af standardkontrakter (bl.a. forhandlinger om prisudsvingene og de yderligere betingelser) med producentrepræsentanterne«.
- 55 Hvad angår de »hemmelige« aftaler vedrørende den (maksimale) gennemsnitlige leveringspris for hver råtobaksort og fordelingen af de mængder af de enkelte råtobaksorter, som blev indgået af forarbejdningsvirksomhederne, har Kommissionen i 438. betragtning til den anfægtede beslutning tilføjet, at forarbejdningsvirksomhedernes

praksis »klart overskred rammerne for gældende ret, de offentlige forhandlinger og aftalerne med producentrepræsentanterne«. Kommissionen har dog anerkendt, at »de offentlige forhandlinger mellem producentrepræsentanterne og forarbejdningsvirksomhederne i hvert fald i et vist omfang [havde] fastlagt den materielle ramme (især for de situationer, hvor der skulle opnås enighed og vedtages en fælles holdning), inden for hvilken forarbejdningsvirksomhederne — ud over den fælles holdning, der blev vedtaget i forbindelse med de offentlige forhandlinger — [havde] kunnet udvikle deres hemmelige strategi for de (maksimale) gennemsnitlige leveringspriser og den mængde råtabak, der skulle leveres«.

- 56 På baggrund af de i præmis 54 og 55 ovenfor nævnte elementer har Kommissionen besluttet at nedsætte grundbeløbet for de bøder, der er pålagt forarbejdningsvirksomhederne og Deltafina, med 40 % (438. betragtning til den anfægtede beslutning). Grundbeløbet for den bøde, der er pålagt Agroexpansión, blev således fastsat til 3 240 000 EUR (439. betragtning til den anfægtede beslutning).

Løftet for bødens størrelse i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003

- 57 I 440.-447. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen undersøgt, om det var fornødent at tilpasse de grundbeløb, der er beregnet for de forskellige adressater, for at de ikke overskred grænsen på 10 % i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 58 I 441. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen anført, at når de pågældende selskaber tilhører en koncern, og det er fastslået, at moderselskaberne til disse selskaber har udøvet en bestemmende indflydelse på sidstnævnte, og følgelig, at disse moderselskaber er solidarisk ansvarlige for betalingen af de bøder, der er blevet

pålagt deres datterselskaber, er det koncernens omsætning på verdensplan, der skal tages i betragtning ved fastsættelsen af ovennævnte maksimumsgrænse for bøden.

- 59 Efter at Kommissionen i 442. betragtning til den anfægtede beslutning har bemærket, at sagsøgeren var solidarisk ansvarlig for betaling af den bøde, der var blevet pålagt Agroexpansión, har Kommissionen i 446. betragtning til denne beslutning konkluderet, at nævnte bødes størrelse ikke skulle tilpasses, da sagsøgerens samlede omsætning beløb sig til 1 271 700 000 amerikanske dollars (USD) i 2003. Agroexpansións bøde før anvendelse af samarbejdsmeddelelsen forblev således fastsat til 3 240 000 EUR (447. betragtning til den anfægtede beslutning).

Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen og det endelig beløb for bøderne

- 60 I 448.-456. betragtning til den anfægtede beslutning har Kommissionen udtalt sig om anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen for så vidt angår forarbejdningsevne og Deltafina. Kommissionen har indrømmet Agroexpansión en bødenedsættelse på 20% i henhold til denne meddelelses afsnit D, punkt 2, første led (454. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 61 Kommissionen fastsatte i overensstemmelse med artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 bøderne således:

— Deltafina: 11 880 000 EUR

- Cetarsa: 3 631 500 EUR

- Agroexpansión: 2 592 000 EUR

- WWTE: 1 822 500 EUR

- Taes: 108 000 EUR

- ASAJA: 1 000 EUR

- UPA: 1 000 EUR

- COAG: 1 000 EUR

- CCAE: 1 000 EUR (458. betragtning til den anfægtede beslutning).

⁶² Sagsøgeren blev erklæret solidarisk ansvarlig for betalingen af den Agroexpansión pålagte, og SCC, SCTC og TCLT for betalingen af den WWTE pålagte bøde (458. betragtning til og artikel 3 i den anfægtede beslutning).

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 63 Den 21. januar 2005 har SCC, SCTC og TCLT anlagt et søgsmål angående annullation af den anfægtede beslutning (sag T-24/05), og WWTE har anlagt et søgsmål angående nedsættelse af den bøde, som virksomheden var blevet pålagt ved denne beslutning (sag T-37/05).
- 64 Den 22. januar 2005 har Agroexpansión ligeledes anlagt et søgsmål angående nedsættelse af den bøde, som virksomheden var blevet pålagt ved den anfægtede beslutning (sag T-38/05).
- 65 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 28. januar 2005 har sagsøgeren anlagt denne sag.
- 66 Ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 1. august 2005 har sagsøgeren anmodet om forening af den foreliggende sag med sagerne T-24/05, T-37/05 og T-38/05.
- 67 Kommissionen har ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 7. september 2005 over for Retten tilkendegivet, at den ikke fandt, at foreningen af de fire sager mærkbart ville forbedre procedures effektivitet, men at den overlod det til Retten at beslutte, om det ville være passende at efterkomme begæringen om forening.
- 68 Retten har ikke efterkommet begæringen om forening.
- 69 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i de foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, der er omhandlet i artikel 64 i Rettens procesreglement, anmodet Kommissionen om at besvare visse spørgsmål. Kommissionen har efterkommet denne anmodning inden for den fastsatte frist.

70 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret spørgsmål fra Retten under retsmødet den 17. juni 2009.

71 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Artikel 1, 3 og 5 i den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som de vedrører sagsøgeren.

— Subsidiært: den bøde, som Kommissionen har pålagt Agroexpansión og sagsøgeren in solidum, nedsættes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

72 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Sagsøgte frifindes med undtagelse af det tredje anbringende, som delvist tages til følge.

— Sagsøgeren bærer sine egne omkostninger samt en del af Kommissionens eller, subsidiært, hver part bærer sine egne omkostninger.

Retlige bemærkninger

- ⁷³ Sagsøgeren har til støtte for sit søgsmål i stævningen fremsat følgende fire anbringender vedrørende:
- for det første tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF og artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet
 - for det andet tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og af princippet om personligt ansvar
 - for det tredje tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og af princippet om personligt ansvar samt af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003
 - for det fjerde tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.
- ⁷⁴ Under retsmødet har sagsøgeren påberåbt sig et yderligere anbringende, der vedrører tilsidesættelse af begrundelsespligten.
- ⁷⁵ Det første, andet og femte anbringende er i det væsentlige fremsat til støtte for påstanden om delvis annullation af den anfægtede beslutning. Det tredje og fjerde anbringende er fremsat til støtte for påstanden om, at denne beslutning ændres.

- 76 Det femte anbringende vil blive gennemgået efter det første anbringende, og det tredje anbringende efter det fjerde.

1. Det første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF, af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet

Parternes argumenter

- 77 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har begået en åbenbar fejl ved at konkludere, at sagsøgeren udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansión i overtrædelsesperioden, og derved at holde sagsøgeren solidarisk ansvarlig for overtrædelsen. Det er følgelig sagsøgerens opfattelse, at Kommissionen dels ikke med føje kunne rette den anfægtede beslutning til denne, dels ikke med rette kunne basere sig på sagsøgerens samlede omsætning ved anvendelsen af det loft på 10% af omsætningen, der er omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 78 Til støtte for sine påstande har sagsøgeren for det første gjort gældende, at det fremgår af retspraksis og Kommissionens beslutningspraksis, at den omstændighed, at et moderselskab ejer hele kapitalen i sit datterselskab, ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at pålægge moderselskabet ansvaret for datterselskabets ulovlige adfærd. Derudover bør det klart påvises, at nævnte moderselskab har deltaget direkte i de omhandlede ulovlige former for praksis, er ansvarlig for gennemførelsen af disse, har deltaget i kartellets møder eller var direkte involveret i overtrædelsen, f.eks. ved at give datterselskabet instrukser om at begå denne. Sagsøgeren har navnlig påberåbt sig præmis 28 og 29 i dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor.

- 79 For det andet har sagsøgeren gjort gældende, at de af Kommissionen påberåbte elementer i 379. betragtning til den anfægtede beslutning ikke beviser, at sagsøgeren udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd. Sagsøgeren har navnlig afvist Kommissionens påstand om, at sagsøgeren var informeret om de omhandlede ulovlige former for praksis.
- 80 I den forbindelse har sagsøgeren for det første bestridt at have modtaget de »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, som er nævnt i denne betragtning. Sagsøgeren har anført, at når disse rapporter konsekvent var oversat til engelsk, var det for at gøre det lettere for et af bestyrelsesmedlemmerne i Agroexpansión, T., som ikke talte spansk, at udøve sit hverv. Sagsøgeren bestrider, at T. blev udnævnt til bestyrelsesmedlem for at repræsentere Dimon-koncernens interesser, og præciserer, at han i øvrigt midlertidigt er blevet fritaget for ethvert ansvar i denne koncern som følge af en transaktion, han havde forsøgt imod Intabex' tidligere aktionærer.
- 81 For det andet har sagsøgeren bestridt påstanden i samme betragtning, hvorefter der er mange eksempler på skrivelser fra Agroexpansión, der informerer om de omhandlede ulovlige former for praksis. Hvad især angår en telefax af 14. december 1998 fra B., Agroexpansións administrerende direktør, blev den sendt ikke til sagsøgeren, men til D, som er »en ansat i finansafdelingen hos Dimon International, Inc.«, og indeholder kun oplysninger om en kontrakt om salg af forarbejdet tobak, der var indgået mellem Agroexpansión og Deltafina. Hvad angår B's e-mail af 30. oktober 2000 til S. havde den til hovedformål at informere S. om en risiko for strejke blandt tobaksproducenterne. Det er endvidere sagsøgerens opfattelse, at S. var ansat ikke hos sagsøgeren selv, men hos Dimon International Services, var betroet koordineringen af salget af forarbejdet tobak i Europa og ikke var bestyrelsesmedlem eller bestyrelsesformand i nogen af de selskaber, der tilhører Dimon-koncernen. De samme betragtninger gør sig gældende hvad angår B's e-mail af 9. maj 2001 til S.

- 82 Hvad for det tredje angår de andre skrivelser, der er nævnt i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, har sagsøgeren anført, at ingen af disse skrivelser henviste direkte eller indirekte til de omhandlede ulovlige former for praksis eller til Agroexpansións indkøbspolitik for råtabak.
- 83 For det tredje har sagsøgeren gjort gældende, at Agroexpansión altid har handlet som en selvstændig økonomisk enhed på markedet for køb af råtabak i Spanien ved selv at fastsætte sin egen handelspolitik.
- 84 Til støtte for denne påstand har sagsøgeren, efter at have bemærket, at Agroexpansión rådede over en »lokal ledelse«, påberåbt sig følgende forhold:
- Den 18. november 1997, da sagsøgeren ved mellemkomst af Intabex købte samtlige aktier i Agroexpansión, blev det besluttet at beholde Agroexpansións bestyrelsesmedlemmer på deres poster og navnlig virksomhedens stiftende aktionær og administrerende direktør (indtil december 2004), B.
 - I henhold til en »bestyrerkontrakt«, der var indgået samme dato mellem Agroexpansión og B. (herefter »bestyrerkontrakten«), var det kun B., der kunne indgå købsaftaler for råtabak og definere og gennemføre dette selskabs indkøbspolitik for råtabak.
 - De beslutninger, der var truffet af B. på området for køb af råtabak, forudsatte ikke en forhåndsgodkendelse eller en efterfølgende godkendelse fra Agroexpansións bestyrelse.
 - B. er det eneste bestyrelsesmedlem i Agroexpansión, som har deltaget i møder med de andre forarbejdningsvirksomheder eller med producenterne af råtabak.

- Ingen af de fire bestyrelsesmedlemmer i Agroexpansión var samtidigt medlem af bestyrelsen eller ledelsesorganerne hos sagsøgeren.

- Sagsøgeren har ikke givet nogen ordre eller nogen instruktion til Agroexpansión i forbindelse med ovennævnte møder eller med Agroexpansións indkøbspolitik.

- Sagsøgeren har aldrig etableret den mindste overvågningsmekanisme for Agroexpansións indkøbsaktiviteter.

⁸⁵ Kommissionen har gjort gældende, at det første anbringende skal forkastes.

⁸⁶ For det første har Kommissionen anført, at det fremgår af retspraksis og Kommissionens beslutningspraksis, at når et moderselskab ejer hele kapitalen i sit datterselskab, kan det formodes, at moderselskabet faktisk udøver en bestemmende indflydelse på dette datterselskabs adfærd. Kommissionen er derfor ikke forpligtet til at skaffe yderligere bevismidler. Kommissionen har præciseret, at moderselskabet kan afkræfte denne formodning ved at fremføre tilstrækkelige beviser til godtgørelse af, at dets datterselskab i virkeligheden har en selvstændig adfærd på markedet.

⁸⁷ For det andet har Kommissionen bestridt, at sagsøgeren har godtgjort dette i den foreliggende sag. Kommissionen er af den opfattelse, at den omstændighed, at Agroexpansión har en egen lokal ledelse, ikke i sig selv er tilstrækkeligt til at fastslå, at Agroexpansión optrådte selvstændigt, og fremhæver, at bestyrerkontrakten foreskriver, at B. er underlagt »systemer« og »procedurer«, som er pålagt af dette selskabs bestyrelse.

- 88 For det tredje har Kommissionen gjort gældende, at dens sagsakter indeholder elementer, som bekræfter, at sagsøgeren faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd. Kommissionen har navnlig gjort gældende, at T. var blevet udnævnt til bestyrelsesmedlem i Agroexpansión for dér at repræsentere Dimon-koncernens interesser, og at det ikke er sandsynligt, henset til betydningen af T's funktioner i koncernen, at T. aldrig har informeret sagsøgeren om de »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, der er nævnt i 379. betragtning til den anfægtede beslutning. Kommissionen har tilføjet, at ud over disse rapporter fremgår det af forskellige skrivelser, der er opregnet i denne betragtning, at sagsøgeren blev holdt informeret af Agroexpansión om de omhandlede ulovlige former for praksis. Endelig er der andre dokumenter, der er nævnt i samme betragtning, som klart viser, at sagsøgeren udøvede en bestemmende indflydelse på visse af Agroexpansións væsentlige handelsaktiviteter, såsom forhandling og opfyldelse af kontrakter med Cetarsa og Deltafina, og at sagsøgeren var underrettet af sit datterselskab om købsbetingelserne og de gældende retlige rammer inden for sektoren for råttobak i Spanien.

Retten bemærkninger

- 89 Det bemærkes, at konkurrenceretten vedrører virksomheders aktiviteter (Domstolens dom af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 59), og at begrebet virksomhed omfatter enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde (Domstolens dom af 28.6.2005, forenede sager C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P — C-208/02 P og C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 5425, præmis 112).
- 90 Retspraksis har ligeledes præciseret, at begrebet virksomhed i denne kontekst skal forstås som en økonomisk enhed, også når denne økonomiske enhed juridisk set udgøres af flere fysiske eller juridiske personer (Domstolens dom af 14.12.2006, sag C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Sml. I,

s. 11987, præmis 40, og Rettens dom af 15.9.2005, sag T-325/01, DaimlerChrysler mod Kommissionen, Sml. II, s. 3319, præmis 85).

- 91 Når en sådan økonomisk enhed overtræder konkurrencereglerne, påhviler det den ifølge princippet om personligt ansvar at stå til regnskab for overtrædelsen (jf. i denne retning Domstolens dom af 8.7.1999, sag C-49/92 P, Kommissionen mod Anic Partecipazioni, Sml. I, s. 4125, præmis 145, af 16.11.2000, sag C-279/98 P, Cascades mod Kommissionen, Sml. I, s. 9693, præmis 78, og af 11.12.2007, sag C-280/06, ETI m.fl., Sml. I, s. 10893, præmis 39).
- 92 Hvad angår spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder en juridisk person, som ikke er ophavsmand til overtrædelsen, alligevel kan sanktioneres, følger det af fast retspraksis, at et datterselskabs adfærd kan tilregnes moderselskabet, bl.a. når datterselskabet, selv om det er en selvstændig juridisk person, ikke frit bestemmer sin adfærd på markedet, men i det væsentlige følger instrukser fra moderselskabet (Domstolens dom i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 132 og 133, samt dom af 14.7.1972, sag 52/69, Geigy mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 225, org.ref.: Rec. s. 787, præmis 44, og af 21.2.1973, sag 6/72, Europemballage og Continental Can mod Kommissionen, Sml. s. 215, præmis 15), navnlig under hensyn til de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem disse to virksomheder (jf. analogt dommen i sagen Dansk Rørindustri m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 99 ovenfor, præmis 117, og i sagen ETI m.fl., nævnt i præmis 101 ovenfor, præmis 49).
- 93 Moderselskabet og datterselskabet er i en sådan situation en del af samme økonomiske enhed og udgør derfor én virksomhed i overensstemmelse med den retspraksis, som er nævnt i præmis 89 og 90 ovenfor. Det er derfor ikke den omstændighed, at der i forholdet mellem moderselskabet og datterselskabet er tale om tilskyndelse til overtrædelsen, og endnu mindre førstnævntes inddragelse i den nævnte overtrædelse, men den omstændighed, at de udgør en enkelt virksomhed i artikel 81 EF's forstand,

som giver Kommissionen mulighed for at rette beslutningen, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet (Rettens dom af 12.12.2007, sag T-112/05, Akzo Nobel m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 5049, præmis 58).

- ⁹⁴ Det fremgår endvidere af retspraksis, at Kommissionen ikke bør begrænse sig til at fastslå, at moderselskabet er i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd, men ligeledes bør undersøge, om denne indflydelse faktisk er blevet udøvet (jf. i denne retning dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 137, og sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 50).
- ⁹⁵ I det konkrete tilfælde, hvor moderselskabet ejer 100% af kapitalen i det datterselskab, som har overtrådt konkurrencereglerne, kan det pågældende moderselskab dels udøve en bestemmende indflydelse på dette datterselskabs adfærd (jf. i denne retning dommen i sagen Imperial Chemical Industries mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 136 og 137), dels foreligger der en simpel formodning om, at det pågældende moderselskab faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. i denne retning dommen i sagen AEG-Telefunken mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 50, og PVC II-dommen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 961 og 984).
- ⁹⁶ Det er under disse omstændigheder tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at hele kapitalen i et datterselskab ejes af moderselskabet, for at formode, at moderselskabet udøver en bestemmende indflydelse på dette datterselskabs handelspolitik. Kommissionen vil derefter være i stand til at anse moderselskabet for solidarisk ansvarligt for betaling af den bøde, som er pålagt datterselskabet, medmindre dette moderselskab, som det påhviler at afkræfte den pågældende formodning, fører tilstrækkelige beviser med henblik på at godtgøre, at dets datterselskab optræder selvstændigt på markedet (jf. i denne retning dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, præmis 29).

- 97 Selv om det er korrekt, at Domstolen i præmis 28 og 29 i dommen i sagen Stora Kopparbergs Bergslags mod Kommissionen, nævnt i præmis 29 ovenfor, ud over ejerskab af 100 % af datterselskabets kapital, har henvist til andre omstændigheder, såsom den omstændighed, at moderselskabet ikke har bestridt at have udøvet en indflydelse på datterselskabets handelspolitik, og den omstændighed, at de to selskaber har været repræsenteret af de samme personer under den administrative procedure, forholder det sig ikke desto mindre således, at Domstolen kun har henvist til sådanne omstændigheder for at redegøre for de forskellige forhold, som Retten havde støttet sine overvejelser på, og ikke for at betinge iværksættelsen af formodningen nævnt ovenfor i præmis 95 af fremlæggelsen af yderligere indicier vedrørende moderselskabets faktiske udøvelse af indflydelse (Rettens dom af 8.10.2008, sag T-69/04, Schunk og Schunk Kohlenstoff-Technik mod Kommissionen, Sml. II, s. 2567, præmis 57).
- 98 Det skal endelig præciseres, at formodningen, der støttes på ejerskabet af hele kapitalen, kan anvendes ikke alene i den situation, hvor der foreligger en direkte forbindelse mellem moderselskabet og dets datterselskab, men ligeledes i den situation, som foreligger her, hvor denne forbindelse er indirekte gennem et andet datterselskab, der er placeret imellem dem.
- 99 I øvrigt bemærkes, at ifølge artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 kan Kommissionen ved beslutning pålægge virksomheder, som har begået en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, bøder, som ikke må overstige 10 % af omsætningen i det foregående regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen. Samme bestemmelse var fastsat i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17.
- 100 Den omsætning, der er nævnt i disse bestemmelser, henviser ifølge fast retspraksis vedrørende artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 til den berørte virksomheds samlede omsætning (Domstolens dom af 7.6.1983, forenede sager 100/80-103/80, Musique Diffusion française m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1825, præmis 119, samt Rettens dom af 29.4.2004, forenede sager T-236/01, T-239/01, T-244/01 - T-246/01, T-251/01 og T-252/01, Tokai Carbon m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1181, præmis 367, og af 8.7.2004, forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, JFE Engineering

m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 2501, præmis 533), dvs. den virksomhed, som er blevet tilregnet overtrædelsen, og som derfor er blevet fundet ansvarlig (Rettens dom af 20.3.2002, sag T-31/99, ABB Asea Brown Boveri mod Kommissionen, Sml. II, s. 1881, præmis 181, og af 4.7.2006, sag T-304/02, Hoek Loos mod Kommissionen, Sml. II, s. 1887, præmis 116).

- 101 Hvad angår begrebet det »foregående regnskabsår«, der fremgår af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, skal det forstås som det sidste regnskabsår før vedtagelsen af Kommissionens beslutning, undtagen i særlige situationer, hvor omsætningen i det sidste regnskabsår ikke giver nogen anvendelig indikation af den pågældende virksomheds reelle økonomiske situation og det passende niveau for den bøde, der bør pålægges denne virksomhed (jf. i denne retning Domstolens dom af 7.6.2007, sag C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals mod Kommissionen, Sml. I, s. 4405, præmis 25, 29 og 30), hvilket ikke er tilfældet i det foreliggende tilfælde.
- 102 Det følger heraf, at spørgsmålet inden for dette anbringende drejer sig om, hvorvidt Kommissionen med rette kunne antage, at den omhandlede virksomhed i det foreliggende tilfælde bestod af Agroexpansión og det selskab, som stod i spidsen for den koncern, som virksomheden tilhører, nemlig sagsøgeren. Såfremt dette spørgsmål kan besvares bekræftende, må det, henset til de i præmis 99-101 ovenfor anførte principper, konkluderes, at Kommissionen med rette i 442. og 446. betragtning til den anfægtede beslutning tog højde for sagsøgerens konsoliderede omsætning i 2003 ved anvendelsen af ovennævnte loft på 10% af omsætningen.
- 103 Ved en gennemgang af nævnte spørgsmål skal det for det første fastlægges, hvilke kriterier Kommissionen har anvendt i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse samt disses overensstemmelse med de principper, der er fastlagt i retspraksis på området, og dernæst skal det undersøges, om Kommissionen har anvendt disse kriterier korrekt med henblik på at konkludere, at der foreligger en enkelt økonomisk enhed mellem Agroexpansión og sagsøgeren.

Kriterier, der er anvendt af Kommissionen i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse

- 104 Det fremgår af den anfægtede beslutning, at Kommissionen for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse og derefter lade moderselskabet indgå blandt adressaterne for beslutningen sammen med datterselskabet og erklære det solidarisk ansvarligt for betalingen af den bøde, der er pålagt datterselskabet, har fulgt følgende argumentation.
- 105 Kommissionen har taget udgangspunkt i forudsætningen om, at en sådan tilregning kan foretages, når moderselskabet og datterselskabet indgår som en del af samme økonomiske enhed og derfor udgør én virksomhed i henhold til artikel 81 EF (jf. 374. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 106 Det centrale forhold, som Kommissionen har støttet sig på for at fastslå, at moderselskabet og datterselskabet befinder sig i en sådan situation, er sidstnævntes manglende selvstændighed i forhold til dets adfærd på markedet (jf. 371. betragtning til den anfægtede beslutning), idet denne manglende selvstændighed er den naturlige følge af moderselskabets udøvelse af en »bestemmende indflydelse« på datterselskabets adfærd (jf. 18., 372., 373., 378., 380., 381., 383., 391., 392., 397., 399., 400., 422. og 441. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 107 I den henseende har Kommissionen fundet, at den ikke kunne nøjes med at konstatere, at moderselskabet havde mulighed for at udøve en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd, men at det påhvilede den at godtgøre, at denne indflydelse faktisk var blevet udøvet (jf. bl.a. 18., 376., 384., 391., 392., 397., 399. og 400. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 108 Det fremgår således bl.a. af 384. betragtning til den anfægtede beslutning, at når Kommissionen har fundet, at der ikke var grundlag for at tilregne Sepi ansvaret for den overtrædelse, der var begået af Cetarsa, af hvis aktiekapital Sepi dog ejede næsten 80 %, er dette begrundet i, at der ikke af Kommissionens sagsakter fremgår nogen omstændigheder, hvorefter det kunne fastslås, at Cetarsa ikke selvstændigt bestemte sin adfærd på markedet.
- 109 På samme måde fremgår det af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har gjort hverken Universal eller dets 100 % ejede datterselskab, Universal Leaf, ansvarligt for sidstnævntes 90 % ejede datterselskabs, Taes' ulovlige adfærd, er den, at den ikke var i besiddelse af tilstrækkelige beviser for, at de faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævnte.
- 110 Det er de samme principper, Kommissionen har anvendt i forhold til WWTE's moderselskaber vedrørende perioden før maj 1998. Kommissionen har således indledningsvis bestræbt sig på at godtgøre, at disse moderselskaber udøvede en kontrol over WWTE i fællesskab med sidstnævntes præsident og to af dennes familiemedlemmer, idet Kommissionen derved lod forstå, at de var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på WWTE's adfærd (jf. 388.-391. betragtning til den anfægtede beslutning). Idet Kommissionen har baseret sig på en række elementer, som er anført i 391. betragtning til den anfægtede beslutning, har den derefter forsøgt at bevise, at nævnte moderselskaber faktisk udøvede en sådan indflydelse på WWTE's adfærd (jf. 391., 392. og 400. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 111 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at det i det konkrete tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele kapitalen i datterselskabet, ifølge retspraksis kan formodes, at moderselskabet faktisk udøver en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. 372. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 112 Kommissionen har imidlertid i det foreliggende tilfælde for at tilregne moderselskaberne, der befandt sig i en sådan situation, ansvaret for den overtrædelse, der er begået af deres datterselskab, valgt ikke at stille sig tilfreds med at henholde sig til en sådan formodning, men har også villet basere sine konklusioner på omstændigheder, der kan føre til fastlæggelse af, at moderselskaberne faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på deres datterselskab, og følgelig underbyggede denne formodning (jf. bl.a. 372., 375., 376. og 378. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 113 Det fremgår således udtrykkeligt af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at når Kommissionen ikke har gjort Deltafinas øverste og mellemliggende moderselskaber, dvs. Universal og Universal Leaf, ansvarlige for deres datterselskabs ulovlige adfærd til trods for den omstændighed, at de kontrollerede Deltafina 100%, er det fordi Kommissionen ikke var i besiddelse af tilstrækkelige beviser for, at de faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på det nævnte datterselskab. Den af sagsøgerne anførte 376. betragtning til den anfægtede beslutning skal ligeledes forstås på denne måde, selv om den ganske vist er udformet lidt uklart. Navnlig bemærkes, at skønt det er korrekt, som Kommissionen udtaler i denne betragtning, at Kommissionens sagsakter ikke indeholder »nogen indikation af, at Universal [...] og Universal Leaf faktisk har deltaget i de forhold, der er undersøgt i den [anfægtede beslutning]«, kan denne udtalelse dog ikke, hvis den læses i sammenhæng med 18. betragtning til beslutningen og placeres i beslutningens kontekst, fortolkes således, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har tilregnet de to moderselskaber — eller noget andet moderselskab — noget ansvar, er disses manglende involvering i overtrædelsen.
- 114 Endvidere fremgår det ligeså klart af 18. betragtning til den anfægtede beslutning, at begrundelsen for, at Kommissionen ikke har gjort Intabex ansvarlig for Agroexpansións ulovlige adfærd, uanset at det kontrollerede Agroexpansión 100%, er fraværet af tilstrækkelige beviser hvad angår førstnævntes faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse på sidstnævnte, idet dets deltagelse i datterselskabet udelukkende var af finansiel karakter (jf. endvidere 376. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 115 Omvendt er det netop den omstændighed, at der angiveligt forelå sådanne beviser vedrørende perioden efter maj 1998 i forhold til moderselskaberne for WWTE, der i tillæg til førstnævntes ejerskab af hele — eller i nogle få måneder næsten hele — kapitalen i sidstnævnte, har foranlediget Kommissionen til at gøre disse moderselskaber ansvarlige for overtrædelsen (jf. bl.a. 375., 393., 396. og 398. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 116 Det er samme metode, Kommissionen har villet anvende i tilfældet med sagsøgeren. Kommissionen har således ikke stillet sig tilfreds med at støtte sig på den formodning, der kan udledes af den omstændighed, at sagsøgeren ejede hele Agroexpansións kapital, for at gøre førstnævnte ansvarlig for Agroexpansións ulovlige adfærd fra andet halvår 1997 (jf. 375., 377. og 378. betragtning til den anfægtede beslutning), men har også taget hensyn til visse yderligere omstændigheder, der godtgjorde, at sagsøgeren faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd (jf. 375. og 378.-380. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 117 Dette kan bl.a. udledes af andet punktum i 378. betragtning til den anfægtede beslutning, selv om det deri er angivet, at nævnte yderligere omstændigheder bekræfter, at sagsøgeren var »i stand til« at udøve en sådan indflydelse (jf. præmis 33 ovenfor). Det er korrekt, således som Kommissionen selv har medgivet i sit svar på Rettens skriftlige spørgsmål, at denne sætning kunne have været »formuleret klarere«. Dog kan denne sætning, hvis den læses i sammenhæng med 372. og 377. betragtning til den anfægtede beslutning samt med første punktum i 378. betragtning til denne beslutning, kun forstås som anført i præmis 116 ovenfor.
- 118 Endelig har Kommissionen undersøgt, om de argumenter, der er fremført af de berørte datterselskaber (og/eller af deres moderselskaber) i deres svar på klagepunktsmeddelelsen med det formål at fastslå, at de optrådte selvstændigt på markedet, kunne tages til følge (jf. bl.a. 381. og 399. betragtning til den anfægtede beslutning). Hvad angår de af sagsøgeren fremførte argumenter har Kommissionen således forkastet disse som ikke overbevisende ved navnlig at fremhæve, at »forekomsten af en lokal

ledelse i dets spanske datterselskab ikke [udelukkede] muligheden for, at [sagsøgeren] kunne udøve en bestemmende indflydelse på samme datterselskab« (381. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 119 Det skal præciseres, at Kommissionen har anvendt den metode, der er anført i præmis 105-107, 111 og 112 ovenfor, ikke alene i forhold til de øverste moderselskaber, men også i forhold til de mellemliggende, hvilket ses i tilfældene med de mellemliggende selskaber Universal Leaf, Intabex, SCTC og TCLT.
- 120 Det skal tilføjes, at denne metode — med forbehold af spørgsmålet om, hvorvidt den er blevet anvendt korrekt i forhold til sagsøgeren, hvilket vil blive undersøgt nedenfor — er fuldstændig i overensstemmelse med de principper, der er fastlagt i retspraksis på området, og som er omtalt i præmis 89-98 ovenfor.
- 121 Kommissionen har ganske vist hvad angår det særlige tilfælde, hvor et moderselskab ejer hele kapitalen i det datterselskab, der har overtrådt konkurrencereglerne, ikke støttet sig udelukkende på den formodning, der er fastsat i retspraksis (jf. præmis 95 og 96 ovenfor), med henblik på at godtgøre, at moderselskabet faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på datterselskabets handelspolitik, men har ligeledes taget hensyn til andre omstændigheder for at bekræfte en sådan udøvelse.
- 122 Kommissionen har imidlertid på denne måde med fuld respekt for det grundlæggende begreb om økonomisk enhed, der danner grundlaget for al retspraksis vedrørende spørgsmålet om at henføre ansvaret for overtrædelser til juridiske personer, der udgør en og samme virksomhed, alene skærpet kravene til det bevis, der var nødvendigt for, at den kunne anse det for fastslået, at betingelsen vedrørende den faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse var opfyldt.

123 Det er vigtigt at præcisere, at når Kommissionen i en sag vedrørende en overtrædelse, der implicerer flere forskellige virksomheder, inden for de rammer, der er fastsat af retspraksis, vedtager en bestemt metode for at afgøre, om der er grundlag for at gøre både de datterselskaber, der faktisk har begået overtrædelsen, og deres moderselskaber ansvarlige, bør Kommissionen bortset fra særlige omstændigheder med henblik herpå basere sig på de samme kriterier i forhold til alle virksomhederne. Kommissionen er nemlig forpligtet til at overholde ligebehandlingsprincippet, der ifølge fast retspraksis kræver, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, og forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre forskelsbehandlingen er objektivt begrundet (Domstolens dom af 13.12.1984, sag 106/83, Sermide, Sml. s. 4209, præmis 28, og Rettens dom af 14.5.1998, sag T-311/94, BPB de Eendracht mod Kommissionen, Sml. II, s. 1129, præmis 309). Det må konstateres, at Kommissionen i øvrigt deler dette synspunkt, når den i 384. betragtning til den anfægtede beslutning oplyser, at »selv om de nærmere omstændigheder, der kan medføre, at et moderselskab [af Kommissionen] anses for ansvarligt for datterselskabets adfærd, kan variere fra en sag til en anden, vil der imidlertid ikke være tale om en tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling, så længe principperne vedrørende ansvar anvendes på sammenhængende vis«.

Forekomsten af en enkelt økonomisk enhed mellem sagsøgeren og Agroexpansión

124 Det skal undersøges, om Kommissionen har anvendt de kriterier, der er omtalt i præmis 105-107, 111 og 112 ovenfor, korrekt, når den har konkluderet, at sagsøgeren og Agroexpansión fra og med andet halvår 1997 udgjorde én enkelt økonomisk enhed, og følgelig har gjort førstnævnte solidarisk ansvarlig for overtrædelsen og for betalingen af bøden samt har ladet denne virksomhed figurere blandt adressaterne for den anfægtede beslutning.

- 125 Det er ubestridt, at sagsøgeren i perioden fra den 18. november 1997 til tidspunktet for den anfægtede beslutnings vedtagelse ved mellemkomst af Intabex ejede hele kapitalen i Agroexpansión. Det kan derfor ikke anfægtes, at sagsøgeren i hele denne periode var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd (jf. præmis 95 ovenfor).
- 126 Det skal derfor undersøges for så vidt angår selv samme periode, om betingelsen vedrørende sagsøgerens faktiske udøvelse af en bestemmende indflydelse ligeledes var opfyldt, således som Kommissionen har hævdet.
- 127 I den henseende skal det bemærkes, at hvad angår de af deres moderselskaber 100 % ejede datterselskaber har Kommissionen i den anfægtede beslutning valgt ikke at begrænse sig til at støtte sig på den formodning, der er omhandlet i præmis 95, 96 og 111 ovenfor, med henblik på at tilregne moderselskaberne ansvaret for den overtrædelse, der var begået af nævnte datterselskaber, men har også ønsket at tage hensyn til yderligere omstændigheder, der godtgør, at der faktisk blev udøvet en bestemmende indflydelse (jf. præmis 112-117 ovenfor).
- 128 Det skal derfor undersøges, om de omstændigheder, som Kommissionen har lagt til grund i den anfægtede beslutning, i tillæg til sagsøgerens ejerskab af den samlede kapital i Agroexpansión, i tilstrækkelig grad godtgør, at førstnævnte faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på sidstnævntes adfærd i den omhandlede periode. Disse omstændigheder er beskrevet i 379. betragtning til den anfægtede beslutning og i fodnote 303-305 i denne beslutning. Det drejer sig i det væsentlige om forskellige rapporter og skrivelser, der hidrører fra Agroexpansión, og som ifølge Kommissionens opfattelse er stilet til sagsøgeren.
- 129 I bekræftende fald skal det undersøges, om sagsøgerens påstande, således som de er gengivet i præmis 83 og 84 ovenfor, gør det muligt at afkræfte denne konklusion.

— »Aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«

- 130 Kommissionen har påberåbt sig en række »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«, der er udarbejdet af Agroexpansión, idet den bl.a. har anført, at de ofte drejede sig om de omhandlede ulovlige former for praksis. Der er 14 rapporter, som dækker perioden fra december 1998 til maj 2001, og som er opregnet i fodnote 303 i den anfægtede beslutning.
- 131 For det første skal det fremhæves, at nævnte rapporter indeholder detaljerede oplysninger, ikke kun om forskellige aspekter af Agroexpansións kommercielle aktiviteter, såsom afviklingen af købskampagner for råtabak (indkøbte mængder, købspriser osv.), mængderne af forarbejdet råtabak og de med Cetarsa indgåede kontrakter om tærskning af en del af denne virksomheds tobak, om udviklingen i reguleringen af tobakssektoren og om møderne afholdt hos Anetab samt med landbrugsforeningerne og producentsammenslutningerne, men også — som det er anført i 379. betragtning til den anfægtede beslutning — om de omhandlede ulovlige former for praksis.
- 132 Endvidere skal det fastslås, at det af fremgår af sagsakterne, at de omhandlede rapporter var udarbejdet af B. og var stilet til medlemmerne af Agroexpansións bestyrelse.
- 133 Hvad angår det sidste punkt skal det bemærkes, at samme dag som sagsøgeren, der handlede via sit 100 % ejede datterselskab, Intabex, hvis interesse i Agroexpansión var af ren økonomisk karakter, erhvervede samtlige aktier i Agroexpansión, udskiftede sagsøgeren tre af de fire bestyrelsesmedlemmer ved bl.a. at udpege to personer (G. og T.), som allerede udøvede funktioner i andre selskaber i Dimon-koncernen, til bestyrelsen. På det tidspunkt var G. ligeledes administrerende direktør for Compañía de Filipinas, SA, et datterselskab til Intabex, der havde sit forretningsgæde i Spanien og

var aktiv i produktionen af sort tobak, og T. var ligeledes ansat i Dimon International Services og bestyrelsesmedlem i dette selskab (indtil august 1998).

¹³⁴ I den sammenhæng skal navnlig fremhæves betydningen af de funktioner, der blev varetaget af T. i Dimon-koncernen. Ud over at have været bestyrelsesmedlem i Agroexpansión i hele perioden efter sagsøgerens køb af Agroexpansión og bestyrelsesmedlem hos Dimon International Services indtil august 1998 sad T. i bestyrelsen for to andre selskaber i Dimon-koncernen, nemlig Intabex Holding Worldwide, SA (fra 1998 til 1999), og LRH Travel Ltd (indtil november 2000). T. var endvidere, således som sagsøgeren har oplyst i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, pålagt at »sikre den effektive integrering af Intabex-koncernen i Dimon-koncernen«. Hertil kommer, således som det nærmere vil blive forklaret i detaljer i præmis 152 nedenfor, at det fremgår af flere skrivelser, som optræder i sagsakterne, at Agroexpansión konsulterede T. i anledning af spørgsmål vedrørende virksomhedens handelsaktiviteter eller anmodede om T.'s accept forud for vedtagelsen af en række vigtige beslutninger. Henset til disse forhold kunne Kommissionen med god grund konkludere, at T. handlede på vegne af det selskab, som stod i spidsen for Dimon-koncernen, dvs. sagsøgeren, og fungerede som mellemed mellem sagsøgeren og Agroexpansión. Den kendsgerning, at T. havde en uoverensstemmelse med sagsøgeren, som førte til, at sidstnævnte i august 1998 gjorde en ende på T.'s virke som bestyrelsesmedlem i Dimon International Services, ændrer ikke ved denne konklusion. Efter dette tidspunkt fortsatte T. ikke kun med at være ansat i dette selskab, men også med at være bestyrelsesmedlem hos Agroexpansión, hos Intabex Holding Worldwide og hos LRH Travel.

¹³⁵ De elementer, der er anført i præmis 132-134 ovenfor, påviser, at sagsøgeren ved medlemkomst af de medlemmer, som det havde udpeget til bestyrelsen hos Agroexpansión, og navnlig T., agtede at føre tilsyn med Agroexpansións aktiviteter og at sørge for, at disse udviklede sig i overensstemmelse med Dimon-koncernens handelspolitik. Selv om de omhandlede »aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken« formelt set blev sendt til nævnte bestyrelsesmedlemmer og ikke direkte til sagsøgeren selv, kunne

Kommissionen derfor med god grund i 380. betragtning til den anfægtede beslutning konkludere, at dette selskab var informeret om indholdet af disse rapporter og navnlig om de omhandlede ulovlige former for praksis. Denne konstatering bekræftes af den omstændighed, som er fremhævet i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, at nævnte rapporter konsekvent blev oversat fra spansk til engelsk, som er sagsøgerens arbejdsprog.

- ¹³⁶ Endelig skal det bemærkes, at det er ubestridt, at sagsøgeren, som uomtvisteligt var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd (jf. præmis 95 og 125 ovenfor), aldrig hverken havde gjort indsigelse mod de ulovlige former for praksis, som det således havde kendskab til, eller over for sit datterselskab havde taget skridt til at forhindre, at dette fortsatte med at deltage i overtrædelsen, og dette til trods for den risiko for at blive udsat for retsforfølgning eller krav om erstatning fra tredjemand, som datterselskabet udsatte sig for ved en sådan adfærd (jf. ligeledes 382. betragtning til den anfægtede beslutning). Kommissionen kunne derfor med rette udlede, at sagsøgeren stiltiende godkendte den nævnte deltagelse, og konkludere, at en sådan handle måde udgjorde et yderligere indicium for udøvelse af en bestemmende indflydelse på sit datterselskabs adfærd.

— Korrespondancen imellem Agroexpansión og sagsøgeren

- ¹³⁷ Kommissionen har ligeledes baseret sig på en række skrivelser, som blev udvekslet imellem Agroexpansión og sagsøgeren, og har anført, at en række af disse drejede sig om de omhandlede ulovlige former for praksis, mens andre drejede sig om de kontrakter om forarbejdning af tobak eller salg af forarbejdet tobak, som sagsøgeren havde indgået med Cetarsa og Deltafina, samt at yderligere andre skrivelser på mere generel vis drejede sig om de gældende vilkår for køb af råtobak og den gældende lovgivning i Spanien.

- 138 Hvad angår skrivelserne i den førstnævnte kategori nævnt i præmis 137 ovenfor henviser Kommissionen i 379. betragtning til den anfægtede beslutning til 168. og 179. betragtning samt til fodnoterne 217 og 229 i denne beslutning som et eksempel herpå.
- 139 I den forbindelse må det allerførst konstateres, at disse skrivelser faktisk henviser til de omhandlede former for ulovlig praksis.
- 140 I modsætning til det af sagsøgeren påståede havde den telefax af 14. december 1998 fra B. til D. (i Dimon International, et datterselskab i Dimon-koncernen, som er etableret i USA), der er nævnt i 168. betragtning til den anfægtede beslutning, således ikke udelukkende den kontrakt om salg af forarbejdet tobak, som Agroexpansión havde indgået med Deltafina, til genstand, men vedrørte ligeledes de nævnte former for praksis. Dette fremgår klart af tredje afsnit i denne telefax, hvor B. anfører følgende:

»Så snart jeg har modtaget priserne fra de fire selskaber, skal jeg informere Dem herom. Dog kan jeg allerede fortælle Dem, at de problemer, som forekom så alvorlige, da De aflagde besøg hos os i Spanien, er løst, eftersom alle selskaberne har bestemt sig for den aftalte pris på 87 [spanske pesetas (ESP)] (på nær 2 eller 3 ESP) [pr. kg], eftersom disse priser er de officielle priser, også selv om vi antager, at Cetarsa har foretaget andre betalinger til producenter som os.«

- 141 Det bemærkes, at i modsætning til, hvad sagsøgeren har ladet forstå, var D. ikke blot almindelig medarbejder i Dimon Internationals finansafdeling, men var ligeledes medlem af sagsøgerens bestyrelse.
- 142 179. betragtning til den anfægtede beslutning henviser til en rapport fra B. med datoen 5. maj 1998, som var bestemt for T., og som B havde sendt en kopi af pr. telefax dagen forinden til to andre bestyrelsesmedlemmer i Agroexpansión. Det må konstateres, at

i denne rapport, som beskriver udviklingen af købskampagnen for tobak i 1998, er det bl.a. anført, »at Agroexpansión har bidraget betydeligt til, at virksomhederne har opnået en række aftaler med henblik på at undgå det [forudgående] års priskrig«, at »priserne er blevet forhandlet med foreningerne og [sammenslutningerne af tobaksproducenter]«, at »for første gang [...] [var] krigen mellem virksomhederne [blevet undgået], og hver enkelt virksomhed kunne købe de mængder, som den ønskede«, og at »forhandlingerne med [disse sammenslutninger] havde været vanskelige, men alle virksomhederne havde fastholdt deres synspunkter i en seriøs samarbejdsånd«. Det er ligeledes anført i nævnte rapport, at Agroexpansión og WWTE forpligtede sig til at købe de samme mængder tobak som det forudgående år, og at forarbejdningsvirksomhederne blev enige om til producentsammenslutningerne at betale et forskud på 35 ESP pr. kg for sorten Virginia og 45 ESP pr. kg for sorterne Burley. Endelig er der lagt vægt på »muligheden for andre aftaler for fremtiden mellem forarbejdningsvirksomhederne«. Disse forhold taget i betragtning er det ubestridt, at rapporten af 5. maj 1998 henviste til de omhandlede former for ulovlig praksis.

¹⁴³ Det samme gælder vedrørende B's e-mail af 30. oktober 2000 til S., som fodnote 217 i den anfægtede beslutning henviser til. I denne e-mail indleder B. med at bemærke, at under et møde, afholdt hos Anetab, havde forarbejdningsvirksomhederne drøftet en prisforhøjelse, som var blevet krævet af producentsammenslutningerne og -foreningerne, og var enstemmigt blevet enige om ikke at acceptere den. I e-mailen anføres det herefter, at under et møde, som blev afholdt med producentsammenslutningerne og -foreningerne, fastholdt forarbejdningsvirksomhederne deres synspunkt og udmeldte klart til sammenslutningerne og foreningerne, at de afviste kravet om den 20 % forhøjelse, som de havde fremsat.

¹⁴⁴ Hvad angår B's e-mail af 9. maj 2001 til S, som er nævnt i fodnote 229 i den anfægtede beslutning, er det heri oplyst, at forarbejdningsvirksomhederne mødtes hos Anetab »for at forberede drøftelserne med producenterne om priser«, og der er således klart henvist til, at forarbejdningsvirksomhederne var enige om købspriserne for råtabak.

- 145 Endvidere, som i tilfældet med førnævnte »aktivetsrapporter« og »rapporter fra marken«, må det antages, at Kommissionen med rette har konkluderet i 380. betragtning til den anfægtede beslutning, at sagsøgeren var informeret om indholdet af de i præmis 140-144 ovenfor nævnte dokumenter og dermed de omhandlede former for ulovlig praksis, selv om dokumenterne formelt set ikke var stilet til sagsøgeren.
- 146 Hvad angår den rapport med datoen 5. maj 1998, som B. havde sendt til T. (jf. præmis 142 ovenfor), er det allerede blevet forklaret i præmis 134 ovenfor, at T. handlede på vegne af sagsøgeren og spillede rollen som mellemlid mellem denne og Agroexpansión. Vedrørende den telefax af 14. december 1998 (jf. præmis 140 ovenfor), som var blevet sendt til D. i Dimon International, er det tilstrækkeligt at bemærke, at D. bl.a. var bestyrelsesmedlem hos sagsøgeren.
- 147 Hvad angår e-mailene af 30. oktober 2000 og af 9. maj 2001 (jf. præmis 143 og 144 ovenfor) var de blevet sendt til S. I modsætning til hvad sagsøgeren har ladet forstå, var S. ikke blot almindelig medarbejder hos Dimon International Services, men bestred en stilling på højeste niveau i Dimon-koncernen, således at Kommissionen var berettiget til, ligesom i tilfældet med T., at anse S. for at handle på vegne af det selskab, som stod i spidsen for denne koncern, i det foreliggende tilfælde sagsøgeren. I sin besvarelse af den klagepunktsmeddelelse, som sagsøgeren har vedlagt stævningen, har Agroexpansión således anført, at S. fra og med 2000 »bestred en stilling som koordinator af transaktioner i Europa«. I sin besvarelse af 18. marts 2002 af Kommissionens anmodning om oplysninger, som Kommissionen sendte til Retten efter et skriftligt spørgsmål, som var blevet stillet Kommissionen i forbindelse med foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse (jf. præmis 69 ovenfor), har Agroexpansión præciseret, at S. udøvede funktioner som »Dimon-koncernens regionale direktør i Europa«. I den årlige regnskabsrapport i forbindelse med afslutningen af skatteåret den 30. juni 2011, som sagsøgeren indgav til US Securities and Exchange Commission

(den amerikanske børskommission), oplyste sagsøgeren, at S. fra og med 1999 bestred posten som »Senior Vice President-Regional Director Europe«.

- 148 En række oplysninger, der er indeholdt i e-mail af 9. maj 2001 og i den besvarelse, som S gav heri, bekræfter yderligere betydningen af S' rolle i Dimon-koncernen. I denne e-mail indvier B. ligeledes S. i et møde, som han havde haft med Deltafinas direktør i tilknytning til det møde, som var blevet afholdt hos Anetab, med henblik på at drøfte to spørgsmål, som B. beskriver som »meget vigtige«, og beder S. om at ringe til ham hurtigst muligt for at opnå enighed på det punkt. Med e-mail af samme dag svarede S. B., at han lige havde talt med Deltafinas direktør, og at de var blevet enige om at mødes meget snart. S. oplyste endvidere over for B., at han var enig med de forslag, som B. havde fremsat i anledning af førnævnte spørgsmål.
- 149 Endelig kunne Kommissionen med rette udlede af sagsøgerens fuldstændigt manglende reaktion på Agroexpansións deltagelse i overtrædelsen, idet sagsøgeren var informeret herom, at denne stiltiende billigede sit datterselskabs overtrædelse, og Kommissionen kunne konkludere, at dette udgjorde et yderligere indicium for udøvelse af en bestemmende indflydelse på datterselskabets adfærd (jf. præmis 136 ovenfor).
- 150 De skrivelser, der er omfattet af den anden af de kategorier, der er nævnt i præmis 137 ovenfor, er konkretiseret i fodnote 304 i den anfægtede beslutning. Det drejer sig i det væsentlige om telefaxer eller e-mails, der er udvekslet imellem, på den ene side, B. og, på den anden side, T. eller S. Ud fra de begrundelser, som allerede er anført i præmis 134, 147 og 148 ovenfor, må T. og S. anses for at handle på vegne af sagsøgeren.
- 151 En række af disse skrivelser vedrører en kontrakt af september 1998, som blev genforhandlet i 2001, hvorved visse processer i forbindelse med forarbejdningen af Agroexpansións tobak skulle foretages af Cetarsa som underleverandør. Det fremgår klart af nævnte skrivelser, at denne kontrakt var blevet indgået af B., som handlede på vegne

af sagsøgeren og for dennes regning, og at sagsøgeren ved mellemkomst af T. og S. effektivt havde udøvet en bestemmende indflydelse på forhandlingerne af nævnte kontrakt.

- 152 I en telefax af 9. september 1998 til T. anmodede B., efter at have oplyst, at han for nyligt havde haft flere møder med Cetarsa for at forsøge at afklare »de udestående spørgsmål med [sagsøgeren]«, således udtrykkeligt om T.'s indforståelse med en række kontraktmæssige betingelser, som er nævnt i et til denne telefax vedhæftet referat af et af disse møder. Det skal understreges, at B. i nævnte referat udtrykkeligt er udpeget som sagsøgerens repræsentant. I samme retning skal det bemærkes, at B. i en telefax af 14. september 1998 informerer T. om, at han »i henhold til [hans] anvisninger« på ny har haft møde med Cetarsa, og at der er blevet tilføjet ændringer til den kontrakt, som skal underskrives med Cetarsa, i anledning af hvilke han anmoder om T.'s indforståelse. I en telefax af 15. september 1998 oplyser B. over for T., at han har underrettet Cetarsa om det ændringsforslag, som T. havde fremsendt den forudgående dag, og at denne forarbejdningsevne var kommet med et modforslag. B. opfordrer T. til at meddele ham, om dette modforslag kan accepteres. Endelig skal det nævnes, at i den endelige version af den med Cetarsa indgåede kontrakt, som B. sendte til T. med telefax af 18. september 1998, er sagsøgeren udtrykkeligt udpeget som den ene af de to parter i kontrakten og B. som sagsøgerens repræsentant.

- 153 Ligeledes skal det bemærkes, at B. i en e-mail af 3. april 2001 informerede S. om forløbet af genforhandlingen af den i præmis 152 ovenfor nævnte kontrakt, idet han har udtrykt frygt for, at Cetarsa krævede de samme betingelser af sagsøgeren, som denne var blevet enig om med M., Deltafinas direktør, inden for rammerne af en parallelt indgået kontrakt med Deltafina på vegne af Universal, og derfor opfordrede S. til at tage kontakt til M. Det fremgår af en e-mail af næstfølgende dag fra S. til B., at S. faktisk havde forsøgt at komme i forbindelse med M.

- 154 Endelig skal det bemærkes, at B. i en e-mail af 7. marts 2001 over for S. redegør for et møde, som han »som aftalt i Camberley« (der er forretningssædet for Dimon International Services i Det Forenede Kongerige) havde haft den forudgående dag med en repræsentant fra Cetarsa, i løbet af hvilket de bl.a. drøftede en række aspekter af den kontrakt, der var i færd med at blive genforhandlet med Cetarsa.
- 155 Andre af de skrivelser, der er omfattet af den anden af de kategorier, der er nævnt i præmis 137 ovenfor, vedrører en kontrakt, hvorved Deltafina køber et stort parti forarbejdet tobak af Agroexpansi3n. Sålædes anmoder T. i en telefax af 14. september 1998 B. om at give ham nærmere detaljer om en række priser og andre betingelser, som er blevet aftalt inden for rammerne af denne kontrakt. Ved telefax af samme dag gav B. disse nærmere oplysninger til T. Ligeledes svarer B i telefax af 14. december 1998, som er nævnt i præmis 140 ovenfor, ud over at henvise til de omhandlede former for ulovlig praksis, på et spørgsmål, som D — der bl.a. var bestyrelsesmedlem hos sagsøgeren — havde stillet ham i forbindelse med opfyldelsen af denne kontrakt. Endelig fastslås det med e-mail af 9. maj 2001, som er nævnt i præmis 144 og 147 ovenfor, ikke blot, at sagsøgeren var orienteret om nævnte former for praksis, men også, at sagsøgeren ud3vede indflydelse på de handelsmæssige forbindelser mellem Agroexpansi3n og Deltafina.
- 156 Endelig hvad angår den tredje kategori af skrivelser, der er nævnt ovenfor i præmis 137, er disse omtalt nærmere i fodnote 305 i den anfægtede beslutning.
- 157 Det drejer sig om e-mails, der er sendt fra B. til S., og som, ligesom Kommissionen har anført i 379. betragtning til den anfægtede beslutning, mere generelt vedr3rer de gældende vilkår for køb af råto3ak og den gældende lovgivning i Spanien. Disse e-mails er relevante, idet de påviser, at sagsøgeren, ved mellemkomst af S., fulgte situationen på det spanske marked på tæt hold.

158 Hvad angår sagsøgerens argument om, at de i præmis 150-157 ovenfor gennemgåede skrivelser ikke har nogen forbindelse med indkøbene af råtabak, er dette ikke relevant. Et datterselskabs selvstændighed i forhold til dets moderselskab kan ikke udelukkende vurderes på baggrund af dets aktiviteter på det af overtrædelsen berørte produktområde. Som allerede anført i præmis 92 ovenfor, skal — for at det kan fastslås, om et datterselskab selvstændigt bestemmer sin adfærd på markedet — de samlede relevante omstændigheder vedrørende de økonomiske, organisatoriske og juridiske forbindelser mellem datterselskabet og moderselskabet tages i betragtning, hvilke omstændigheder kan variere fra sag til sag og derfor ikke kan gøres til genstand for en udtømmende opregning.

— De af sagsøgeren påberåbte argumenter for at godtgøre, at Agroexpansi3n optrådte selvstændigt på markedet

159 For det første skal det bemærkes, at sagsøgeren bygger en stor del af sin argumentation på forudsætningen om, at den bestemmende indflydelse, som et moderselskab må udøve, for at det kan tilregnes ansvar for den af dets datterselskab begåede overtrædelse, skal vedrøre aktiviteter, som er direkte forbundet med nævnte overtrædelse, i det foreliggende tilfælde køb af råtabak. Af de årsager, der er anført i præmis 92 og 158 ovenfor, kan denne forudsætning imidlertid ikke tiltrædes.

160 Sagsøgerens påstand om, at denne aldrig har iværksat nogen kontrolmekanisme med hensyn til Agroexpansi3ns købsaktiviteter på råtabaksområdet, er således ikke tilstrækkelig til at fastslå, at Agroexpansi3n optrådte selvstændigt på markedet. Det samme gælder sagsøgerens påstand om, at denne aldrig har givet ordre eller instruktion til Agroexpansi3n vedrørende dets indkøbspolitik eller møder med de andre forarbejdningsevirkomheder eller med producenterne. Disse påstande er så meget desto mindre overbevisende, som sagsøgeren, således som det fremgår af de i præmis 150-155 ovenfor gennemgåede dokumenter, via S. eller T. involverede sig aktivt i andre

aspekter af Agroexpansións handelspolitik, nemlig i underleverancerne af en række processer ved forarbejdningen af råtabak og salg af forarbejdet tobak.

- 161 Hvad dernæst angår den omstændighed, at B. og de andre ledere i Agroexpansión forblev i deres stillinger, da Agroexpansión blev overtaget af Intabex, beviser den ikke i sig selv, at Agroexpansión optrådte selvstændigt på markedet. Denne omstændighed var ikke et resultat af en selvstændig beslutning fra Agroexpansións side, men af et overvejet valg fra sagsøgerens side, således som denne har oplyst i sit svar på klagepunktsmeddelelsen, hvor sagsøgeren retfærdiggør sit valg med sin manglende erfaring på området for køb af råtabak i Spanien og med sprogbARRIERER.
- 162 I øvrigt bemærkes for så vidt angår bestyrerkontrakten, at selv om den ganske vist tilfører B. udvidede beføjelser vedrørende forvaltningen af Agroexpansión og navnlig indkøb af råtabak, er det ikke desto mindre en kendsgerning, at det af dens artikel 1, stk. 1, udtrykkeligt fremgår, at B. skal handle under overholdelse af bl.a. »metoder og procedurer, som er pålagt denne af [Agroexpansións] bestyrelse«. Endvidere forpligter bestyrerkontraktens artikel 1, stk. 2, B. til »jævnligt og på detaljeret vis at informere [denne bestyrelse] om udviklingen i selskabets aktiviteter samt på fastsatte datoer og ifølge et format, som er blevet B. dikteret, [at] forberede og fremlægge de rapporter, som [nævnte] bestyrelse måtte anmode om«. Det er derfor klart, at B. ved udøvelsen af sine funktioner, herunder også funktionerne vedrørende køb af råtabak, var underlagt kontrol fra Agroexpansións bestyrelses side samt underlagt de direktiver, som denne kunne udstede til B. Forespurgt herom af Retten under retsmødet har sagsøgeren i øvrigt udtrykkeligt indrømmet, at Agroexpansións bestyrelse, som det var tilfældet for et hvilket som helst andet selskab i Spanien, havde beføjelse til at forkaste, ændre eller annullere dets administrerende direktørs beslutninger. Selv hvis det forudsættes, at den sagsøgende virksomheds bestyrelse i praksis aldrig har skredet til sådanne tiltag eller udarbejdet »metoder« eller »procedurer« såsom de ovenfor omhandlede, ændrer dette ikke ved den omstændighed, at B., i modsætning til hvad

sagsøgeren har ladet forstå, ikke havde fuld handlefrihed hverken vedrørende driften af selskabet eller dets indkøbspolitik med hensyn til råttobak. Det skal tilføjes, at tildelingen af beføjelser til fordel for B. i bestyrerkontrakten ikke var noget ekstraordinært og ikke på nogen måde skilte Agroexpansión ud fra andre selskaber efter spansk ret, i modsætning til, hvad sagsøgeren foregiver. Det er således ganske sædvanligt, at et selskabs bestyrelse ikke beskæftiger sig med dets løbende drift.

- 163 Henset til den i præmis 135 ovenfor foretagne konstatering af, at sagsøgeren via repræsentanter, som den havde udpeget til Agroexpansións bestyrelse, og især via T., førte tilsyn med Agroexpansións aktiviteter, er de argumenter, der er baseret på bestyrerkontrakten og de beføjelser, der er tildelt B., ikke overbevisende. I samme retning kan det hvad mere generelt angår den omstændighed, at Agroexpansión råder over sin egen lokale ledelse, i lighed med det af Kommissionen anførte konkluderes, at dette ikke i sig selv beviser, at Agroexpansión på selvstændig vis fastlægger sin adfærd på markedet i forhold til sit moderselskab. Skønt Agroexpansión i det foreliggende tilfælde ganske vist befandt sig i en sådan situation, er det ikke desto mindre en kendsgerning, at Agroexpansión handlede under tilsyn af sagsøgeren, og at denne endog spillede en aktiv rolle med hensyn til en række aspekter af Agroexpansións handelspolitik (jf. bl.a. præmis 150-155 ovenfor).

- 164 Hvad endelig angår sagsøgerens argument om, at ingen af de fire bestyrelsesmedlemmer i Agroexpansión samtidigt var medlem af sagsøgerens egen bestyrelse eller sagsøgerens egne ledelsesorganer, skal det bemærkes, at selv om overlappningen af bestyrelsesformænd mellem et moderselskab og dets datterselskab udgør et indicium for faktisk udøvelse af en bestemmende indflydelse, kan det ikke udledes af en sådan manglende overlapning, at nævnte datterselskab optræder frit på markedet. Det skal tilføjes, således som det allerede er blevet anført i præmis 133 ovenfor, at to af de fire bestyrelsesmedlemmer i Agroexpansión, som var blevet udpeget af sagsøgeren, da denne overtog Agroexpansión ved Intabex' mellemkomst, allerede udøvede vigtige funktioner i andre selskaber i Dimon-koncernen.

- 165 Det følger af samtlige de ovenstående betragtninger, at Kommissionen med rette har konkluderet, at Agroexpansión og sagsøgeren udgjorde en enkelt økonomisk enhed fra og med den 18. november 1997, og følgelig har gjort sagsøgeren solidarisk ansvarlig for overtrædelsen og for betalingen af bøden og har ladet sagsøgeren optræde blandt adressaterne for den anfægtede beslutning.
- 166 Henset til de principper, der er anført i præmis 99-101 ovenfor, må det konkluderes, at det ligeledes er med rette, at Kommissionen for at beregne det loft på 10%, der er omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003, har baseret sig på sagsøgerens samlede omsætning i 2003, som var det år, der gik forud for det år, hvor den anfægtede beslutning blev vedtaget.
- 167 Det første anbringende kan derfor ikke tiltrædes.

2. Det femte anbringende vedrørende tilsidesættelse af begrundelsesforpligtelsen

Parternes argumenter

- 168 Under retsmødet har sagsøgeren fremsat et nyt anbringende vedrørende tilsidesættelse af begrundelsesforpligtelsen. Til støtte for dette anbringende har sagsøgeren for det første gjort gældende, at det ikke fremgår af den anfægtede beslutning, at de elementer, der er nævnt i 379. betragtning til beslutningen, skulle underbygge den formodning om udøvelse af en bestemmende indflydelse, som fulgte af sagsøgerens ejerskab af hele Agroexpansións aktiekapital. Disse elementer vedrører i virkeligheden muligheden for at udøve en sådan indflydelse. Endvidere fremgår det ifølge sagsøgeren heller ikke af den anfægtede beslutning, at Kommissionen fandt, at de

rapporter og skrivelser, som var blevet sendt til T., var bestemt for sagsøgeren. Endelig har Kommissionen med henblik på at fastslå, at dette var tilfældet, i sine skriftlige indlæg baseret sig på et dokument, som ikke er nævnt i den anfægtede beslutning, nemlig en telefax af 29. april 1998 fra B. til T.

- 169 Kommissionen har gjort gældende, at det femte anbringende skal afvises med den begrundelse, at det er nyt, og at det under alle omstændigheder skal forkastes som ugrundet.

Rettens bemærkninger

- 170 Det må konstateres, at det først var under retsmødet, at sagsøgeren for første gang fremsatte anbringendet om tilsidesættelse begrundelsesforpligtelsen. Dog har denne omstændighed ikke til følge, at Retten ikke kan undersøge anbringendet i det foreliggende tilfælde. Inden for rammerne af et annullationssøgsmål er anbringendet om manglende eller utilstrækkelig begrundelse for en retsakt et anbringende, der angår grundlæggende retsprincipper, som Unionens retsinstanser kan, ja endog skal tage under påkendelse ex officio, og som derfor kan påberåbes af parterne på et hvilket som helst trin af sagen (jf. i denne retning Rettens dom af 13.12.2001, forenede sager T-45/98 og T-47/98, Krupp Thyssen Stainless og Acciai speciali Terni mod Kommissionen, Sml. II, s. 3757, præmis 125).
- 171 Det fremgår af fast retspraksis, at den begrundelse, som kræves i henhold til artikel 253 EF, skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Det nærmere indhold af begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må

anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet om, hvorvidt en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter artikel 253 EF, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes til den sammenhæng, hvori den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (jf. Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis, og dommen i sagen Hoek Loos mod Kommissionen, nævnt i præmis 100 ovenfor, præmis 58).

- 172 Det er ligeledes fast retspraksis, at når en beslutning om anvendelse af artikel 81 EF er rettet til flere adressater og medfører et spørgsmål om, hvem der bærer ansvaret for overtrædelsen, skal den indeholde en tilstrækkelig begrundelse i forhold til hver af adressaterne, navnlig i forhold til de af dem, som i henhold til beslutningen skal bære byrden for overtrædelsen (Rettens dom af 28.4.1994, sag T-38/92, AWS Benelux mod Kommissionen, Sml. II, s. 211, præmis 26, og af 27.9.2006, sag T-330/01, Akzo Nobel mod Kommissionen, Sml. II, s. 3389, præmis 93).

- 173 I det foreliggende tilfælde fremgår det af resuméet i præmis 27-37 ovenfor af den del af den anfægtede beslutning, der vedrører dens adressater, og af konstateringerne ovenfor i præmis 104-119, at Kommissionen i den nævnte beslutning har givet en tilstrækkelig begrundelse for sin beslutning om at tilregne sagsøgerne ansvaret for den overtrædelse, som Agroexpansión har begået. Kommissionen har således under henvisning til Domstolens og Rettens praksis redegjort for de principper, den agtede at anvende for at fastlægge adressaterne. Hvad mere konkret angår sagsøgeren har Kommissionen for det første gjort gældende, at sagsøgeren siden andet halvår af 1997 har ejet hele aktiekapitalen i Agroexpansión. Kommissionen har derefter fundet, at det kunne lægges til grund, at sagsøgeren faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd, idet Kommissionen i den henseende ikke alene har støttet sig på formodningen som følge af ejerskabet af hele aktiekapitalen

i datterselskabet, men også på visse yderligere omstændigheder, der underbygger, at der faktisk blev udøvet en sådan indflydelse. Kommissionen har endelig fundet, at ingen af de af sagsøgeren anførte argumenter i besvarelsen af klagepunktsmeddelelsen kunne føre til en modsat konklusion.

- 174 Den anden sætning i 378. betragtning til den anfægtede beslutning kan ganske vist være vildledende, når den anfører, at de yderligere elementer, der er beskrevet i den følgende betragtning, bekræfter »formodningen om, at [sagsøgeren] var i stand til at udøve en bestemmende indflydelse«. Således som det allerede er blevet anført i præmis 117 ovenfor, følger det dog klart af 372. betragtning, sammenholdt med 377. betragtning og den første sætning i 378. betragtning til den anfægtede beslutning, at disse elementer i virkeligheden skulle underbygge formodningen om, at et moderselskab faktisk udøver en bestemmende indflydelse på dets datterselskabs adfærd, når moderselskabet ejer hele aktiekapitalen i datterselskabet. Sagsøgeren kan så meget desto mindre med føje hævde, at sagsøgeren kun kunne forstå den anfægtede beslutning på denne måde, eftersom sagsøgeren selv i stævningen udtrykkeligt har anfægtet, at nævnte elementer bekræfter, at sagsøgeren udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansi3n. Den i retspraksis opstillede formodning, som er omhandlet i 372. betragtning til den anfægtede beslutning og omtalt i præmis 95 og 96 ovenfor, vedr3rer tydeligvis ikke muligheden for at ud3ve en s3dan indflydelse, men den faktiske ud3velse af en s3dan indflydelse.

- 175 I 3vrigt kan sags3geren ikke alvorligt mene, at denne inden at have f3et kendskab til Kommissionens skriftlige indl3g ikke kunne vide, at Kommissionen fandt, at T. burde anses for at agere som mellemed for sags3geren. Dels var hovedparten af de dokumenter, der udtrykkeligt er n3vnt i fodnote 303 og 304 i den anf3gtede beslutning, og som Kommissionen i beslutningen beskriver som v3rende sendt til sags3geren, rettet til T., dels fremkom sags3geren s3vel i sit svar p3 klagepunktsmeddelelsen som i st3vningen med detaljerede bem3rkninger vedr3rende T.'s rolle og funktioner i Dimon-koncernen, idet sags3geren bl.a. fremh3vede, at T. aldrig havde v3ret medlem af sags3gerens bestyrelse eller ledelsesorganer eller ansat hos sags3geren.

- 176 Hvad endelig angår telefax af 29. april 1998 fra B. til T. er det tilstrækkeligt at bemærke, at Retten ikke har lagt denne til grund som bevis for Kommissionens konklusion om, at sagsøgeren faktisk udøvede en bestemmende indflydelse på Agroexpansións adfærd, idet denne adfærd allerede i fornødent omfang var blevet godtgjort med de i 379. betragtning til den anfægtede beslutning nævnte bevismidler (jf. præmis 128 og 130-158 ovenfor).
- 177 Det følger heraf, at det femte anbringende må forkastes.

3. Det andet anbringende vedrørende tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om personligt ansvar

Parternes argumenter

- 178 I forbindelse med det andet anbringende, der er gjort gældende subsidiært i forhold til det første anbringende, har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat proportionalitetsprincippet og princippet om personligt ansvar ved at holde sagsøgeren ansvarlig for den af Agroexpansión begåede overtrædelse uden at have bevist, at sagsøgeren direkte deltog i denne overtrædelse, f.eks. ved at give specifikke instruktioner til dette datterselskab eller ved at føre tilsyn med dets deltagelse i kartellet. Sagsøgeren anfører, at den omstændighed, at et moderselskab har modtaget »enkelte oplysninger« vedrørende konkurrencebegrænsende former for praksis, som dets datterselskab har begået, ikke er tilstrækkelig til at pålægge sagsøgeren ansvar for datterselskabets ulovlige adfærd. Det skal i det mindste bevises, at sagsøgeren »jævnligt og ofte« eller »i detaljer« blev informeret om denne overtrædelse.

- 179 Under henvisning til de argumenter, som sagsøgeren har fremsat i forbindelse med det første anbringende, har sagsøgeren gentaget, at denne ikke havde kendskab til de meddelelser, som Agroexpansión skulle have sendt til sagsøgeren, og som indeholdt oplysninger vedrørende Agroexpansións indkøbspolitik eller materielle beviser for de omhandlede former for ulovlig praksis.
- 180 Kommissionen finder, at det andet anbringende må forkastes af de samme grunde, som gjorde sig gældende med hensyn til det første anbringende, eftersom det i det væsentlige udgør en gentagelse af dette.

Retten bemærkninger

- 181 Sagsøgerens argument om, at Kommissionen ikke har bevist, at sagsøgeren direkte deltog i overtrædelsen. f.eks. ved at give instruktioner til dets datterselskab om at begå en overtrædelse eller ved at føre tilsyn med nævnte datterselskabs deltagelse i kartellet, kan for det første ikke tiltrædes. Som allerede anført i præmis 93 ovenfor, er det ikke den omstændighed, at der i forholdet mellem moderselskabet og datterselskabet er tale om tilskyndelse til overtrædelsen, og endnu mindre førstnævntes inddragelse i den nævnte overtrædelse, men den omstændighed, at de udgør en enkelt virksomhed i artikel 81 EF's forstand, der giver Kommissionen mulighed for at rette den beslutning, hvorved der pålægges en bøde, til moderselskabet.
- 182 Endvidere skal det bemærkes, at for at tilregne sagsøgeren ansvar for den af Agroexpansión begåede overtrædelse har Kommissionen ikke kun baseret sig på formodningen om faktisk udøvelse af en bestemmende indflydelse som følge af sagsøgerens ejerskab af hele aktiekapitalen i dets datterselskab, men også på en række yderligere elementer, som beviser, at sagsøgeren faktisk har udøvet en sådan indflydelse. Disse elementer udgøres af forskellige rapporter og skrivelser, der hidrører fra Agroexpansión, og som dokumenterer, at sagsøgeren ved mellemkomst af T., S. og D. ikke alene var informeret om de omhandlede former for ulovlig praksis, men også — hvilket sagsøgeren undlader at omtale inden for dette anbringende — intervererede i en række

handelsmæssige forbindelser mellem dets datterselskab og Deltafina eller Cetarsa og fulgte situationen på det spanske marked på tæt hold (jf. præmis 130-158 ovenfor).

- 183 Endelig kan det ikke for alvor hævdes, at det kun var »enkelte oplysninger« vedrørende de omhandlede ulovlige former for praksis, som var blevet videregivet til sagsøgeren. Der er således henvist til disse former for praksis i Agroexpansións aktivitetsrapporter for februar, marts, april og oktober 1999, og for januar, maj, september og november 2000, i Agroexpansións rapport fra marken af maj 2001, i telefax af 14. december 1998 fra B. til D. (jf. præmis 140 ovenfor), i B's rapport af 5. maj 1998 (jf. præmis 142 ovenfor) og i e-mails af 30. oktober 2000 og af 9. maj 2001 fra B. til S. (jf. præmis 143 og 144 ovenfor).
- 184 Under hensyn til de ovenfor anførte betragtninger må det andet anbringende forkastes. Følgelig skal påstanden om delvis annullation af den anfægtede beslutning forkastes.

4. Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning

Parternes argumenter

- 185 Sagsøgeren har gjort gældende, at Agroexpansión ophørte med at deltage i overtrædelserne straks efter Kommissionens første indgreb, og kritiserer Kommissionen for at have krænket virksomhedens berettigede forventning ved at undlade at lægge til grund i overensstemmelse med retningslinjernes punkt 3 og Kommissionens beslutningspraksis, at der forelå denne formildende omstændighed ved fastsættelsen af bøden.

- 186 Det er sagsøgerens opfattelse, at Kommissionen kun kan undlade at lægge en lignende formildende omstændighed til grund, når der er sket en forsætlig overtrædelse af konkurrencereglerne.
- 187 I øvrigt har sagsøgeren i replikken gjort gældende, at sagsøgeren ikke ophørte med overtrædelsen inden datoen for Kommissionens første indgreb, men på selve datoen for disse, nemlig den 3. oktober 2001.
- 188 Kommissionen har bestridt sagsøgerens argumenter.
- 189 Under henvisning til sagsøgerens påstand om, at virksomheden først ophørte med overtrædelsen den 3. oktober 2001 (jf. præmis 187 ovenfor), har Kommissionen i sin duplik nedlagt påstand om, at Retten anvender en yderligere forhøjelse på 5 % af udgangsbeløbet under hensyn til overtrædelsens udstrækning. Sagsøgerens deltagelse i overtrædelsen var efter denne opfattelse af en varighed på mere end fem år og seks måneder.

Retten bemærkninger

- 190 Det bemærkes, at Kommissionen i princippet skal overholde sine egne retningslinjer, når den fastsætter bøder. Imidlertid er det ikke i retningslinjerne angivet, at Kommissionen altid skal tage alle de i retningslinjernes punkt 3 opregnede formildende omstændigheder i betragtning hver for sig, og Kommissionen er ikke forpligtet til automatisk at indrømme en yderligere nedsættelse på denne baggrund, da spørgsmålet, om det er passende eventuelt at nedsætte bøden på grundlag af formildende omstændigheder, skal bedømmes ud fra en samlet vurdering under hensyn til alle de relevante omstændigheder. Vedtagelsen af retningslinjerne har nemlig ikke frataget

den tidligere retspraksis sin relevans, ifølge hvilken Kommissionen har en skønsbeføjelse, som gør det muligt for den at tage hensyn til, eller ikke tage hensyn til, bestemte elementer, når den fastsætter størrelsen af den bøde, den ønsker at pålægge, bl.a. på baggrund af de faktiske omstændigheder. Således må det i mangel af bindende bestemmelser i retningslinjerne for så vidt angår de formildende omstændigheder, som kan tages i betragtning, fastslås, at Kommissionen har bibeholdt en vis skønsmargen med henblik på en samlet vurdering af omfanget af en eventuel nedsættelse af bøden, når der foreligger formildende omstændigheder (jf. Rettens dom af 14.12.2006, forenede sager T-259/02 T-264/02 og T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich mod Kommissionen, Sml. II, s. 5169, præmis 473 og den deri nævnte retspraksis).

- 191 I henhold til retningslinjernes punkt 3, tredje led, udgør det en formildende omstændighed, »hvis en virksomhed har bragt overtrædelsen til ophør straks efter Kommissionens første indgreb (typisk en kontrolundersøgelse)«.
- 192 Ifølge fast retspraksis kan dette ophør imidlertid logisk kun være en formildende omstændighed, hvis der er grund til at formode, at de pågældende virksomheder blev tilskyndet til at ophøre med deres konkurrencestridige adfærd som følge af de pågældende indgreb, idet det tilfælde, hvor overtrædelsen allerede er ophørt før tidspunktet for Kommissionens første indgreb, ikke er omfattet af retningslinjernes nævnte bestemmelse (Rettens dom af 8.7.2004, sag T-50/00, Dalmine mod Kommissionen, Sml. II, s. 2395, præmis 328 og 329, efter appel stadfæstet ved Domstolens dom af 25.1.2007, sag C-407/04 P, Dalmine mod Kommissionen, Sml. I, s. 829, præmis 158).
- 193 I det foreliggende tilfælde var overtrædelsen ophørt den 10. august 2001, dvs. før tidspunktet for Kommissionens første undersøgelser den 3. oktober 2001. Selv om forarbejdningsevirkningerne, således som det fremgår af 432. betragtning til den anfægtede beslutning, har oplyst, at deres kartel var ophørt med at eksistere på sidstnævnte dato, har Kommissionen lagt førstnævnte dato til grund som dato for afslutningen af overtrædelsen med den begrundelse, at det »seneste bevis«, som den var i

besiddelse af, var et møde af 10. august 2001, der er omtalt i 260. betragtning til den anfægtede beslutning. Det nævnte ophør udgør derfor ikke en formildende omstændighed i forhold til fastsættelsen af bødens størrelse.

¹⁹⁴ Det skal tilføjes, at selv om Kommissionen måtte have fundet, at overtrædelsen var ophørt samme dag, som den havde gennemført sine første kontrolundersøgelser, var det fuldt berettiget, at Kommissionen ikke lagde sagsøgerens anbringende til grund. En nedsættelse af bøden under hensyn til, at overtrædelsen er bragt til ophør straks efter Kommissionens første indgreb, kan ikke ske automatisk, men afhænger af den vurdering af omstændighederne i det konkrete tilfælde, som Kommissionen foretager inden for rammerne af sit skøn. Anvendelsen af retningslinjernes punkt 3, tredje led, til fordel for en virksomhed vil være særlig rimelig i en situation, hvor den pågældende adfærds konkurrencestridige karakter ikke er klar. Omvendt vil det i princippet være mindre passende at anvende den i en situation, hvor adfærden klart er i strid med konkurrencereglerne, forudsat at den er påvist (Rettens dom af 11.3.1999, sag T-156/94, Aristrain mod Kommissionen, Sml. II, s. 645, præmis 138, og af 8.7.2004, sag T-44/00, Mannesmannröhren-Werke mod Kommissionen, Sml. II, s. 2223, præmis 281).

¹⁹⁵ I det foreliggende tilfælde var der imidlertid ingen tvivl om, at Agroexpansións adfærd var konkurrencebegrænsende. Forarbejdningsvirksomhedernes kartel, der havde til formål at fastsætte priserne og at opdele markedet (jf. 278.-317. betragtning til den anfægtede beslutning), svarer til en klassisk og meget alvorlig form for overtrædelse af de konkurrenceretlige regler (jf. 409.-411. betragtning til den anfægtede beslutning) og en adfærd, som Kommissionen adskillige gange og siden de første indgreb på området har fastslået er ulovlig. Den omstændighed, at dette kartel omfattede et hemmeligt aspekt, bekræfter endvidere, at Agroexpansión var fuldt ud bevidst om sin adfærds ulovlige karakter.

¹⁹⁶ Det følger heraf, at det fjerde anbringende skal forkastes som ugrundet.

- 197 Hvad angår Kommissionen påstand om, at der under hensyn til overtrædelsens udstrækning skal anvendes en yderligere forhøjelse på 5 % af udgangsløbet for den bøde, der er fastsat for Agroexpansión, har Retten konkluderet, at denne ikke kan tages til følge. Idet sagsøgeren har gjort gældende, at overtrædelsen var bragt til ophør den 3. oktober 2001 og ikke den 10. august 2001, ville sagsøgeren ikke så meget bestride den vurdering af overtrædelsens udstrækning, som Kommissionen havde foretaget, men snarere svare på et argument, som Kommissionen har fremsat i svarskriftet, og ifølge hvilket en hensyntagen til den anden dato som slutdato for overtrædelsen allerede havde haft en positiv indvirkning på sagsøgerens situation.

5. Det tredje anbringende vedrørende tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om personligt ansvar samt af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003

Parternes argumenter

- 198 I forbindelse med det tredje anbringende, der er gjort gældende subsidiært i forhold til det første anbringende, har sagsøgeren under henvisning til 386. betragtning til den anfægtede beslutning gjort gældende, at sagsøgeren ikke burde have været holdt ansvarlig for den af Agroexpansión begåede overtrædelse i perioden forud for 18. november 1997, og at bøden som følge heraf bør nedsættes.
- 199 Sagsøgeren er af den opfattelse, at hvad angår nævnte periode burde bøden have været beregnet uden anvendelse af multiplikationsfaktoren på udgangsbeløbet for bøden af hensyn til den afskrækkende virkning, eftersom Agroexpansión på det tidspunkt ikke udgjorde en del af et multinationalt selskab.

- 200 Hvad angår perioden fra den 18. november 1997 til den 10. august 2001 har sagsøgeren gjort gældende, at bøden bør beregnes ved fra det beløb, der er pålagt Agroexpansión i medfør af den anfægtede beslutnings artikel 3, at fratrække det beløb for perioden forud for den 18. november 1997, som udelukkende kan pålægges Agroexpansión.
- 201 Kommissionen erkender, at den bøde, som sagsøgeren er forpligtet til at betale in solidum med Agroexpansión, burde være mindre end totalbeløbet for den bøde, som er pålagt Agroexpansión. Kommissionen afviser imidlertid sagsøgerens argument om, at bøden burde beregnes uden at anvende multiplikationsfaktoren af hensyn til den afskrækkende virkning for perioden forud for den 18. november 1997. Kommissionen er af den opfattelse, at sagsøgeren bør erklæres solidarisk ansvarlig sammen med Agroexpansión for betalingen af en bøde på 2 332 800 EUR, mens Agroexpansión bør holdes ansvarlig for betalingen af det totale bødebeløb, nemlig 2 592 000 EUR (heraf 259 200 EUR, som udelukkende pålægges Agroexpansión). Kommissionen når frem til et beløb på 2 332 800 EUR ved at tage hensyn til, at sagsøgeren kun kan holdes ansvarlig for overtrædelsen for en periode på ca. tre år og ni måneder, og ved derfor kun at forhøje udgangsbeløbet for bøden med 35 % for så vidt angår sagsøgeren.

Retten's bemærkninger

- 202 Det må konstateres, at sagsøgeren, som det fremgår af 386. betragtning til den anfægtede beslutning — og hvilket ikke er bestridt — ikke kunne holdes ansvarlig for den af Agroexpansión begåede overtrædelse for perioden forud for den 18. november 1997, eftersom det først var fra denne dato, at sagsøgeren udgjorde en økonomisk enhed sammen med Agroexpansión og dermed én virksomhed i artikel 81 EF's forstand. Da den solidariske hæftelse for betalingen af bøden kun kan omfatte den overtrædelsesperiode, hvor moderselskabet og dets datterselskab udgjorde én virksomhed, havde Kommissionen ikke grundlag for at pålægge sagsøgeren in solidum med Agroexpansión at betale hele det beløb, der var pålagt sidstnævnte, dvs. 2 592 000 EUR, hvilket

er det beløb, der omfatter hele overtrædelsesperioden. Følgelig bør det tredje anbringende tages til følge.

6. Fastsættelse af bødens endelige størrelse

- 203 Den anfægtede beslutning bør derfor ændres, i det omfang den holder sagsøgeren solidarisk ansvarlig sammen med Agroexpansión for betalingen af den fulde bøde, som er fastsat for Agroexpansión.
- 204 Under udøvelsen af sin fulde prøvelsesret finder Retten, at det er rimeligt at beregne det beløb, som sagsøgeren skal betale in solidum med Agroexpansión, ved at følge det ræsonnement, som Kommissionen har anført i sit skriftlige indlæg, dvs. ved at benytte den metode og de kriterier, som Kommissionen har anvendt i den anfægtede beslutning for at fastsætte størrelsen på de bøder, som skal pålægges adressaterne for nævnte beslutning (jf. præmis 38-61 ovenfor).
- 205 Derfor skal det samme udgangsbeløb som det, der er anvendt for Agroexpansión, nemlig 3 600 000 EUR, først lægges til grund.
- 206 For det første har den omstændighed, at sagsøgeren ikke kan holdes ansvarlig for overtrædelsen i perioden forud for den 18. november 1997, nemlig ingen indflydelse på kvalificeringen af denne overtrædelse som »meget alvorlig« (408.-414. betragtning til den anfægtede beslutning).

- 207 For det andet har denne omstændighed heller ingen indflydelse på hensynet til hver virksomheds »specifikke vægt« eller til indvirkningen af dens ulovlige adfærd på konkurrencen (415. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 208 Dels berører den ikke konstateringen af, at forarbejdningsvirksomhedernes »bidrag« til de omhandlede ulovlige former for praksis stort set var ens (418. betragtning til den anfægtede beslutning).
- 209 Dels kan den ikke rejse tvivl om det velbegrundede i inddelingen af forarbejdningsvirksomhederne i tre kategorier og indplaceringen af Agroexpansi3n i den anden af disse kategorier (med et udgangsbel3b p3 1 800 000 EUR), eftersom denne inddeling og indplacering blev gennemf3rt under hensyn til hver forarbejdningsvirksomheds del af det spanske marked for r3tobak i 2001, som var det sidste 3r, overtr3delsen blev beg3et (419.-421. betragtning til den anf3gtede beslutning).
- 210 Hvad for det tredje ang3r den multiplikationsfaktor med henblik p3 en afskr3kkende virkning p3 2, som udgangsbel3bet for Agroexpansi3n er blevet p3lagt, er anvendelsen af denne faktor i forbindelse med denne beregning begrundet, eftersom den baserer sig p3 den p3g3eldende virksomheds st3rrelse og samlede ressourcer i 2003, dvs. 3ret forud for det 3r, hvor den anf3gtede beslutning blev vedtaget (422. og 423. betragtning til den anf3gtede beslutning). S3ledes som det er blevet p3vist ovenfor ved gennemgangen af det f3rste anbringende, udgjorde Agroexpansi3n og sags3geren i 2003 tilsammen en og samme 3konomiske enhed og dermed 3n virksomhed.
- 211 I den forbindelse skal det bem3rkes, at det forhold, at der tages hensyn til den ber3rte virksomheds st3rrelse og samlede ressourcer med henblik p3 at g3re den p3lagte b3de afskr3kkende, skyldes den virkning, der tilstr3bes over for n3vnte virksomhed,

idet bøden ikke bør være ubetydelig bl.a. i forhold til virksomhedens økonomiske kapacitet. For at kunne måle den afskrækkende virkning af en bøde over for en virksomhed, der er blevet erklæret ansvarlig for en overtrædelse, kan der derfor ikke tages hensyn til den situation, som herskede ved starten af overtrædelsen. Et sådant hensyn ville risikere enten at munde ud i en bøde, der er for lav til at være tilstrækkeligt afskrækkende i det tilfælde, hvor den berørte virksomheds omsætning i mellemtiden er steget, eller at munde ud i en bøde, der er højere, end hvad der er nødvendigt for at være afskrækkende i det tilfælde, hvor den berørte virksomheds omsætning i mellemtiden er faldet.

- 212 Da sagsøgeren derimod kun kan holdes ansvarlig for overtrædelsen for en varighed af ca. tre år og ni måneder med hensyn til perioden mellem den 18. november 1997 og den 10. august 2001, skal udgangsbeløbet for bøden på 3 600 000 EUR derefter forhøjes med 35 % under hensyn til overtrædelsens varighed og ikke med 50 % som i tilfældet med Agroexpansión. Med henblik på fastsættelsen af størrelsen af den bøde, som sagsøgeren hæfter for solidarisk med Agroexpansión, skal der derfor anvendes et grundbeløb på 4 860 000 EUR.
- 213 Dernæst har den omstændighed, at sagsøgeren ikke kan holdes ansvarlig for overtrædelsen for perioden forud for den 18. november 1997, ingen indflydelse på nedsættelsen med 40 % af grundbeløbet under hensyn til formildende omstændigheder (437.-439. betragtning til den anfægtede beslutning). Det grundbeløb, der skal anvendes, skal således nedsættes til 2 916 000 EUR. Henset til den berørte virksomheds omsætning i 2003 skal dette beløb ikke tilpasses for at overholde grænsen på 10 % af omsætningen som omhandlet i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003.
- 214 Hvad endelig angår anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen skal det bemærkes, at Retten i sin dom af dags dato, sag T-38/05, Agroexpansión mod Kommissionen (trykt i nærværende Samling af Afgørelser), har konkluderet, at Agroexpansión under

hensyn til sit samarbejde skulle indrømmes en yderligere nedsættelse på 5 % oven i den nedsættelse på 20 %, som allerede blev indrømmet i den anfægtede beslutning. I det foreliggende tilfælde skal der derfor ligeledes foretages en nedsættelse med 25 % af ovennævnte beløb på 2 916 000 EUR.

- 215 Det følger af samtlige de førnævnte betragtninger, at den del af den Agroexpansión pålagte bøde, hvis betaling sagsøgeren hæfter for in solidum med Agroexpansión, skal fastsættes til 2 187 000 EUR.
- 216 I øvrigt bør Kommissionen frifindes.

Sagens omkostninger

- 217 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 3, første afsnit, kan Retten fordele sagens omkostninger, hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter.
- 218 Da sagsøgeren har fået delvis medhold i nærværende sag, findes sagsøgeren efter sagens omstændigheder at burde bære ni tiendedele af sine egne omkostninger og betale ni tiendedele af de omkostninger, som er afholdt af Kommissionen, mens Kommissionen bør bære en tiendedel af sine egne omkostninger og betale en tiendedel af de omkostninger, som er afholdt af sagsøgeren.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEEN (Fjerde Afdeling):

- 1) **Den del af den bøde, der er pålagt Agroexpansión, SA i artikel 3 i Kommissionens beslutning K(2004) 4030 endelig af 20. oktober 2004 om en procedure efter artikel 81, stk. 1, [EF] (sag COMP/C.38 238/B.2 — Råtobak — Spanien), hvis betaling Alliance One International, Inc. hæfter for in solidum med Agroexpansión, fastsættes til 2 187 000 EUR.**

- 2) **I øvrigt frifindes Europa-Kommissionen.**

- 3) **Alliance One International bærer ni tiendedele af sine egne omkostninger og betaler ni tiendedele af de omkostninger, som er afholdt af Kommissionen, mens Kommissionen bærer en tiendedel af sine egne omkostninger og betaler en tiendedel af de omkostninger, som er afholdt af Alliance One International.**

Czúcz

Labucka

O'Higgins

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg, den 12. oktober 2011.

Underskrifter

II - 7174

Indhold

Sagens baggrund	II - 7108
1. Sagsøgeren og den administrative procedure	II - 7108
2. Den anfægtede beslutning	II - 7111
3. Adressaterne for den anfægtede beslutning	II - 7113
4. Fastsættelse af bødernes størrelse	II - 7118
Udgangsbeløbet for bøderne	II - 7119
Bødernes grundbeløb	II - 7122
Formildende eller skærpende omstændigheder	II - 7123
Loftet for bødens størrelse i artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003	II - 7124
Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen og det endelig beløb for bøderne	II - 7125
Retsforhandlinger og parternes påstande	II - 7127
Retlige bemærkninger	II - 7129
1. Det første anbringende vedrørende tilsidesættelse af artikel 81, stk. 1, EF, af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 og af proportionalitetsprincippet	II - 7130
Parternes argumenter	II - 7130
Rettens bemærkninger	II - 7134
Kriterier, der er anvendt af Kommissionen i den anfægtede beslutning for at tilregne moderselskabet ansvaret for datterselskabets overtrædelse	II - 7139
	II - 7175

Forekomsten af en enkelt økonomisk enhed mellem sagsøgeren og Agroexpansión	II - 7144
— »Aktivitetsrapporter« og »rapporter fra marken«	II - 7146
— Korrespondancen imellem Agroexpansión og sagsøgeren	II - 7148
— De af sagsøgeren påberåbte argumenter for at godtgøre, at Agroexpansión optrådte selvstændigt på markedet	II - 7155
2. Det femte anbringende vedrørende tilsidesættelse af begrundelsesforpligtelsen ...	II - 7158
Parternes argumenter	II - 7158
Rettens bemærkninger	II - 7159
3. Det andet anbringende vedrørende tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om personligt ansvar	II - 7162
Parternes argumenter	II - 7162
Rettens bemærkninger	II - 7163
4. Det fjerde anbringende vedrørende tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning	II - 7164
Parternes argumenter	II - 7164
Rettens bemærkninger	II - 7165
5. Det tredje anbringende vedrørende tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om personligt ansvar samt af artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 1/2003 ..	II - 7168
Parternes argumenter	II - 7168
Rettens bemærkninger	II - 7169
6. Fastsættelse af bødens endelige størrelse	II - 7170
Sagens omkostninger	II - 7173